

UTJECAJ JAVNIH RASHODA NA GOSPODARSKI RAST U REPUBLICI HRVATSKOJ OD 2008. DO 2018. GODINE

Grebenar, Lucija

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:141747>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-27**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

UTJECAJ JAVNIH RASHODA NA
GOSPODARSKI RAST U REPUBLICI
HRVATSKOJ OD 2008. DO 2018. GODINE

Mentor:

doc. dr. sc. Paško Burnać

Student:

Lucija Grebenar, univ. bacc. oec.

Split, rujan 2019.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. PROBLEM ISTRAŽIVANJA	1
1.2. PREDMET ISTRAŽIVANJA	3
1.3. ISTRAŽIVAČKE HIPOTEZE	4
1.4. CILJEVI ISTRAŽIVANJA	5
1.5. METODE ISTRAŽIVANJA	5
1.6. STRUKTURA DIPLOMSKOG RADA	7
2. FUNKCIJE I NAČELA PRORAČUNA	8
2.1. DRŽAVNI PRORAČUN	10
2.2. STRUKTURA DRŽAVNOG PRORAČUNA	10
2.3. FUNKCIJE PRORAČUNA	12
2.4. NAČELO URAVNOTEŽENOSTI PRORAČUNA I NAČIN NJEGOVE PROVEDBE	14
2.5. PRIHODI DRŽAVNOG PRORAČUNA	15
3. JAVNI RASHODI	19
3.1. POJAM JAVNIH RASHODA	20
3.2. KLASIFIKACIJA PRORAČUNSKIH RASHODA	21
3.3. PODJELA JAVNIH RASHODA U EUROPSKOJ UNIJI	25
4. UTJECAJ JAVNIH RASHODA NA GOSPODARSKI RAST U REPUBLICI HRVATSKOJ OD 2008. DO 2018. GODINE	28
4.1. KRETANJE JAVNIH RASHODA U REPUBLICI HRVATSKOJ	29
4.2. TESTIRANJE HIPOTEZA	46

5. ZAKLJUČAK.....	54
LITERATURA	56
POPIS SLIKA.....	58
POPIS TABLICA.....	59
POPIS GRAFIKONA	60
SAŽETAK.....	61
SUMMARY	62

1. UVOD

1.1. PROBLEM ISTRAŽIVANJA

Problem istraživanja ovog rada je analiza generalnog trenda kretanja javnih rashoda Republike Hrvatske od 2008. do danas s posebnim osvrtom na izdatke u području investicija i zdravstva, želeći pritom utvrditi korelacije između količine utroška i krajnjeg učinka spomenutih izdataka na gospodarstvo.

Pod pojmom javnih rashoda smatramo kategoriju državnog proračuna koja cilja zadovoljenju javnih potreba. Stoga, pod opseg pojma javnih rashoda ubrajamo sve izdatke koji se koriste za financiranje javnih potreba, a prikupljeni su iz prihoda i primitaka državnog proračuna. Temeljna obilježja pojma javnih rashoda najbolje opisuje (Alijagić 2015:14):

- Javni rashodi su izdaci u novcu jer novac predstavlja opće platežno sredstvo koje služi za izmirenje javnih i osobnih potreba,
- Javni rashodi su izdaci za podmirenje općih i zajedničkih potreba šireg društvenog interesa,
- Služe za pokriće javnih potreba.

Visina i struktura rashoda na razini opće države u razdoblju od 1994. do 2001. godine rashodi su se iskazivali kao ukupni rashodi uvećani za neto posudbe. Rashodi kao takvi su se dijelili na tekuće i kapitalne rashode. Ukupni rashodi su u navedenom razdoblju bili relativno visoki, prosječno više od 50% BDP-a. U strukturi su dominirali tekući rashodi naspram kapitalnim rashodima. Od tekućih izdataka, i tada kao i danas, najvažniji izdaci bili su oni za socijalno osiguranje i zaštitu te rashodi za zaposlene. Kao najveći udio u javnim rashodima imaju izdaci za socijalne naknade, od čega se najveći udio odnosi na mirovine te naknade za zaposlene, što je bio slučaj i u razdoblju prije 2002. godine. Za razliku od javnih prihoda, rashodi na razini opće države nemaju toliko izraženu cikličku osjetljivost (Šimović, 2017:15).

Nakon općih javnih usluga, najveći udio rashoda države odnosi se na ekonomske poslove. Oni predstavljaju rashode sa značajnim dodatnim impulsom ekonomskoj aktivnosti kao mjera fiskalne politike. U slučaju Hrvatske, radi se o relativno velikom udjelu države u gospodarstvu. Veći učinak na ekonomsku aktivnost i stopu rasta izostao je jer kod rashoda za ekonomske poslove dominiraju uglavnom subvencije relativno neefikasnim sektorima kao što su promet (cestovni i željeznički) i poljoprivreda javnih rashoda (Šimović, 2017: 19).

Analiza javnih rashoda podrazumijeva sistematičan pristup svim proračunskim stavkama koje spadaju pod pojam javnih rashoda, njihovom međusobnom odnosu ovisno o vremenu i gospodarskim prilikama te ostalim okolnostima koje iste uvjetuju pri planiranju i donošenju proračuna. Segmentacijom stavki javnih rashoda i analitičkim pristupom možemo utvrditi međusobne odnose unutar stavki javnih rashoda, iz čega su razvidni politički prioriteti određene grupacije na vlasti, ali i gospodarske prilike u vremenu.

Analizom javnih rashoda Republike Hrvatske u zdravstvu i investicijama utvrdit ćemo količinu novca kojim se kroz navedeni vremenski period gospodarilo za spomenute javne izdatke te ispitati učinak i odnos spomenutih parametara u odnosu s gospodarskim rastom, iz čega posljedično možemo donijeti zaključke o ekonomskim politikama vlada te uspješnosti njihovih usmjerenja sredstava u investicije i zdravstvo, kao i povrata tih ulaganja. Analizom kretanja udjela izdataka za investicije i zdravstvo u ukupnim javnim rashodima Republike Hrvatske kroz godišnja proračunska razdoblja, utvrdit ćemo postoji li uvjetovana veza rasta ili pada ukupne količine izdataka za zdravstvo ovisno o gospodarskom padu ili rastu tj. ukupnim izdacima države u javnim rashodima.

Stvaranje javnog sektora orijentiranog prema rastu, zahtijeva ne samo smanjivanje veličine javnih izdataka, već i reformu i izgradnju institucija koje će kontinuirano razvijati i širiti fiskalnu odgovornost i na taj način osigurati da smanjivanje izdataka ne ostane tek puka, izolirana epizoda već kontinuiran proces (Dalić, 1999:122).

1.2. PREDMET ISTRAŽIVANJA

Predmet ovog istraživanja bit će obrađen teorijskim pristupom i obradom osnovnih ekonomskih pojmova koje ovo istraživanje obuhvaća u smislu definiranja, općih obilježja te znanstvenih podjela uz prikaz javnih prihoda i rashoda kroz povijest.

Javni rashodi predstavljaju izdatke koje čini država u javnom (općem) interesu, čime se razlikuju od privatnih ili pojedinačnih interesa i potreba, te se izražavaju u novcu. Dakle, dvije osnovne karakteristike javnih rashoda su zadovoljenje javnih potreba i njihova izraženost u novcu. Javni se rashodi izučavaju kako sastavni dio složenog financijskog mehanizma cjelokupnog gospodarskog sustava jedne zemlje u uskoj vezi s kretanjem osnovnih makroekonomskih pokazatelja (Šimurina, 2012:23-24).

Javni rashodi mogu se klasificirati na više načina prema udjelu u stvaranju bruto domaćeg proizvoda. Oni se dijele na rashode za dobra i usluge i na transfere. Javni rashodi klasificiraju se i prema namjeni trošenja (Jurković, 1984:52). Utvrđivanje konkretne namjene pojedinih rashoda zahtijeva analizu funkcijske klasifikacije. Funkcijska klasifikacija javnih rashoda dostupna je samo na razini državnog proračuna.(Šimović, 2017: 18). Iz analize funkcijske klasifikacije jasno je da država trenutno u prosjeku troši oko 53,8% proračunskih sredstava na socijalnu zaštitu (39,3%) i zdravstvo (14,5%). Radi se o tekućim rashodima čiji udio raste, ali isto tako nemaju značajniji utjecaj na povećanje ekonomske aktivnosti (Šimović 2017:19).

Kategorija rashoda za socijalno osiguranje u većini suvremenih zemalja, pa tako i u Hrvatskoj ubraja se u najveće javne rashode. Sastoje se iz dvaju segmenata socijalne zaštite pri čemu se prvi odnosi na socijalno osiguranje (mirovinsko-invalidsko, zdravstveno osiguranje za vrijeme nezaposlenosti), a drugi na različite segmente socijalne zaštite (socijalna skrb). Također rashodi koji su vezani uz investicije ili uloga države u ekonomskom životu koja se odnosi na izravni ili neizravni oblik mjera usmjeravanja investicija te brži razvoj pojedinih grana i područja (Šimurina, 2012:34).

Empirijski dio istraživanja će, koristeći utvrđenu istraživačku metodologiju razjašnjenu nekoliko paragrafa niže, biti usmjeren prema ispitivanju postavljenih hipoteza koje imaju za cilj utvrditi uvjetovanost proračunskih izdataka za zdravstvo i investicije sa gospodarskim rastom. U tu svrhu, empirijski dio rada posvećen je usporednom prikazu i analizi pojedinih pokazatelja tijekom određenog razdoblja te dovođenju istih u međusobne korelacije, a na temelju javno dostupnih relevantnih podataka za vremensko razdoblje koje je obuhvaćeno istraživanjem. Primjer je prikaz podataka o izdacima za investicije i zdravstvo iz proračuna za određeno razdoblje usporedno s podacima o gospodarskim prilikama u to vrijeme. Izdvajanjem i znanstvenom obradom spomenutih podataka moći ćemo utvrditi osnove za ispitivanje postavljenih hipoteza i ostvarenje cilja istraživanja.

1.3. ISTRAŽIVAČKE HIPOTEZE

U ovom radu se postavljaju sljedeće hipoteze:

H1 : Povećanja javnih rashoda za investicije pozitivno utječe na gospodarski rast u RH, c.p.

Ključ za ekonomski uspjeh i gospodarski rast ovisi prije svega o mogućnostima nacije da stvori nove vrijednosti i dobra, te poboljša kvalitetu postojećih. Može se reći kako još uvijek u Hrvatskoj nije razvijena svijest o značajnosti razvoja inovacija, otkrićima, tehnološkom napretku pri čemu treba započeti sa investiranjem u kvalitetnije obrazovanje. Nije, dakle, jedino važno kako smanjiti i rasporediti državni proračun, nego je značajno kako povećati nacionalni dohodak, koji će onda omogućiti i veća proračunska sredstva (Ćosić, Fabac, 2001:516). Intervencije države u poticanju gospodarskog rasta, mogu biti, različitog karaktera. Država ima važnu ulogu u aktivnostima gospodarstva. Njezina je uloga nezamjenjiva, samo je pitanje kakav će oblik poprimiti (Škare, Škrtić, 2002:122).

H2 : Povećanje javnih rashoda za zdravstvo negativno utječe na gospodarski rast u RH, c.p.

Sustav financiranja zdravstvene zaštite zauzima središnje mjesto u funkcioniranju zdravstvenoga sustava. Sustav je zdravstvene zaštite u Hrvatskoj prošao kroz proteklo razdoblje neovisnosti hrvatske države brojne reforme kojima je temeljni cilj bio optimizirati razinu pružanja zdravstvenih usluga sa stvarnim financijskim mogućnostima hrvatskoga gospodarstva. Hrvatska za zdravstvenu zaštitu svojega stanovništva troši veliki dio bruto domaćega proizvoda. I to značajno više u odnosu na ekonomsku snagu hrvatskoga gospodarstva (Kovač, 2013:551).

1.4. CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog istraživanja je sistematična analiza izdataka za investicije i zdravstvo iz domene javnih rashoda u dužem vremenskom periodu sa svrhom da se isti, putem ispitivanja postavljenih hipoteza, dovedu u formirane relacije sa gospodarskim rastom u navedenom razdoblju iz čega bi se moglo utvrditi postoje li zakonitosti po kojima određene stavke u javnim rashodima utječu na gospodarski rast. Namjera je utvrditi utječu li trendovi gospodarskog rasta na izdatke za zdravstvo i investicije u Republici Hrvatskoj ili obrnuto te postoje li konstantne zakonitosti u tom odnosu.

1.5. METODE ISTRAŽIVANJA

Pri pisanju ovog diplomskog rada koristit ćemo se teorijskim metodama:

- **Metoda analize** – postupak znanstvenog istraživanja i objašnjenja putem raščlanjivanja složenih misaonih tvorevina na njihove jednostavnije sastavne dijelove i elemente;

- **Metoda sinteze** – postupak znanstvenog istraživanja i objašnjenja putem spajanja, sastavljanja jednostavnih tvorevina u složene i složenijih u još složenije povezujući izdvojene elemente, pojave, procese i odnose u jedinstvenu cjelinu;
- **Induktivna metoda** – sistematska i dosljedna primjena induktivnog načina zaključivanja u kojem se na temelju pojedinačnih ili posebnih činjenica dolazi do zaključka o općem sudu;
- **Deduktivna metoda** – dosljedna primjena deduktivnog načina zaključivanja u kojem se iz općih stavova izvode posebni i pojedinačni
- **Metoda dokazivanja** – jedna od najvažnijih znanstvenih metoda u kojoj su inkorporirane gotovo sve metode i svi posebni metodski postupci. Dokazivanje je izvođenje istinitosti pojedinih stavova na temelju znanstvenih činjenica ili na temelju ranije utvrđenih istinitih stavova;
- **Metoda klasifikacije** – sistematska i potpuna podjela općeg pojma na posebne pojmove, koje taj pojam obuhvaća;
- **Metoda kompilacije** – postupak preuzimanja tuđih rezultata znanstveno istraživačkog rada, odnosno tuđih opažanja, stavova, zaključaka i spoznaja.

U empirijskom dijelu ovog rada koriste se primijenjene statističke metode. Za potrebe ovog istraživanja pristupljeno je sekundarnim izvorima podataka Ministarstva financija za razdoblje od 2003. do 2018. godine. U radu se koriste metode grafičkog i tabelarnog prikazivanja kojima se prezentira tijek promjene među stavkama proračunskih rashoda. Upotrebom metoda deskriptivne statistike, i to aritmetičke sredine, medijana, standardne devijacije, te minimalne i maksimalne vrijednosti prezentira prezentiraju se vrijednosti odabranih proračunskih stavki rashoda. Povezanost između kretanja BDP-a i odabranih proračunskih stavki se testira multiplom regresijom gdje se odabranim proračunskim stavkama pridodaju i kontrolne varijable za koje se očekuje postojanje utjecaja na kretanje BDP-a. Analiza je rađena u statističkom softveru SPSS 25.

1.6. STRUKTURA DIPLOMSKOG RADA

Diplomski rad sastojat će se od pet poglavlja.

U prvom dijelu diplomskog rada predstaviti će se problem i predmet istraživanja, definirat će se istraživačka pitanja i ciljevi istraživanja, te će se prikazati metode istraživanja i opisati struktura rada.

U drugom poglavlju će se napraviti povijesni prikaz proračuna, javnih prihoda i rashoda.

U trećem dijelu rada definirat će se javni rashodi, njegove općenitosti i podjele, te će biti govora o javnih rashodima u Europskoj Uniji.

Četvrti dio rada će prikazati statističku analizu javnih rashoda, udio javnog novca za investicije i zdravstvo kroz godine, te njihov utjecaj na gospodarstvo.

U petom dijelu iznijet će se zaključak na temelju istraživanja.

Na kraju rada su sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku, korištena literatura, te popis tablica, grafikona i slika.

2. FUNKCIJE I NAČELA PRORAČUNA

Riječ proračun (eng. *budget*.) potječe od srednjovjekovne engleske, francuske riječi *bougette*, što je deminutiv riječi *bouge* - kožna torba, odnosno vrećica. U engleskoj parlamentarnoj terminologiji ta je riječ označavala kožnatu torbu u kojoj je ministar financija u parlament donosio prijedlog o prihodima i izdacima države za iduće razdoblje - stoga se i rabi kao naziv za plan prihoda i rashoda u određenom vremenskom razdoblju. U Hrvatskoj se uz riječ budžet upotrebljava i riječ proračun (Proračunski vodič za građane, 2003).

Prema Jelčić (2001) ne postoji jedinstvena definicija za budžet kao jedan od dominantnih instrumenata financiranja javnih rashoda. Određene razlike u definiranju su prisutne radi različitog pristupa pri izučavanju tog instrumenta, odnosno da li je primaran financijski, ekonomski, pravni, politički ili socijalni aspekt budžeta i njegovih funkcija.

Potrebno je istaknuti bitnu razliku između konsolidiranog proračuna središnje države i konsolidiranog proračuna opće države. U Republici Hrvatskoj postoje tri razine proračuna:

- državni proračun,
- proračuni izvanproračunskih fondova te
- proračuni jedinica lokalne samouprave i uprave (proračun lokalnih jedinica).

Sva tri proračuna čine cjelinu odnosno proračun opće države. Proračun opće države ne prolazi cijelu administrativnu proceduru kao državni proračun, ali je važan kao ukupni pokazatelj koliko je država prikupila prihoda i, što je najbitnije, kako ih je potrošila. Što se tiče samog proračuna važno je da se ispunjavanje potreba, uskladi s novčanim mogućnostima. U skladu s tim, racionalno ponašanje zahtijeva da se načini plan prihoda i rashoda, i to za određeno vremensko razdoblje. Veličina tog proračuna ovisi o razini prihoda koji se mogu prikupiti ili zaraditi tijekom godine, a koji se troše za određene namjene, u skladu s prioritetima. Često su, naravno, rashodi veći od prihoda. Tada se planira zaduživanje ili smanjenje troškova. Kad su, pak, što je najbolje, prihodi veći od rashoda, višak novca se može investirati, posuditi ili štedjeti za budućnost (Proračunski vodič za građane, 2003).

Proračun je akt kojim se procjenjuju prihodi i primici te utvrđuju rashodi i izdaci jedinice lokalne samouprave za proračunsku godinu, a sadrži i projekciju prihoda i primitaka te rashoda i izdataka za slijedeće dvije godine. Proračun se odnosi na fiskalnu godinu koja predstavlja razdoblje od 12 mjeseci od početka pa do kraja godine. Izvršno tijelo odgovorno je svojem predstavničkom tijelu za planiranje i izvršavanje proračuna, o čemu ga izvještava na način propisan zakonom. Odgovorna osoba jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave i proračunskog i izvanproračunskog korisnika odgovorna je za zakonito i pravilno planiranje i izvršavanje proračuna, odnosno financijskog plana. Proračun se sastoji od općeg i posebnog dijela, a na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i od plana razvojnih programa (Zakonu o proračunu, 2015).

Opći dio proračuna čini:

- račun prihoda i rashoda i
- račun financiranja.

Posebni dio proračuna sastoji se od plana rashoda i izdataka proračunskih korisnika iskazanih po vrstama, raspoređenih u programe koji se sastoje od aktivnosti i projekata. Plan razvojnih programa je dokument jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave sastavljen za trogodišnje razdoblje, koji sadrži ciljeve i prioritete razvoja jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave povezane s programskom i organizacijskom klasifikacijom proračuna. Financijski plan proračunskih korisnika čine prihodi i primici te rashodi i izdaci raspoređeni u programe koji se sastoje od aktivnosti i projekata. Financijski plan izvanproračunskih korisnika sastoji se od općeg dijela kojeg čine račun prihoda i rashoda i račun financiranja i posebnog dijela u kojem su iskazani prihodi i primici te rashodi i izdaci raspoređeni u programe, a sastoje se od aktivnosti i projekata (Proračunski vodič za građane, 2003).

2.1. DRŽAVNI PRORAČUN

Zakon o proračunu prema kojemu je državni proračun akt kojim se procjenjuju prihodi i primici te utvrđeni rashodi i izdaci države za jednu godinu, u skladu sa zakonom, a donosi ga Hrvatski sabor. Proračunski primici su priljevi novca od financijske imovine (novčana sredstva, potraživanja, dionice i udjeli u kapitalu pravnih osoba, vrijednosni papiri i druga ulaganja u pravne osobe) i zaduživanja (uzimanja zajma ili izdavanja vrijednosnih papira za otplatu glavnice duga i financiranje proračunskog manjka (Zakon o proračunu, 2015)

Dakle, riječ je o planu odnosno procjeni prihoda i primitaka te rashoda koje mora odobriti Sabor. Proračun se obično donosi u prosincu odnosno prije početka (fiskalne) godine na koju se odnosi. Fiskalna godina je vremensko razdoblje od dvanaest mjeseci za koje država planira prihode i rashode zove se fiskalna godina. U Republici Hrvatskoj fiskalna godina traje od 1. siječnja do 31. prosinca, odnosno podudara se s kalendarskom godinom (Proračunski vodič za građane, 2003).

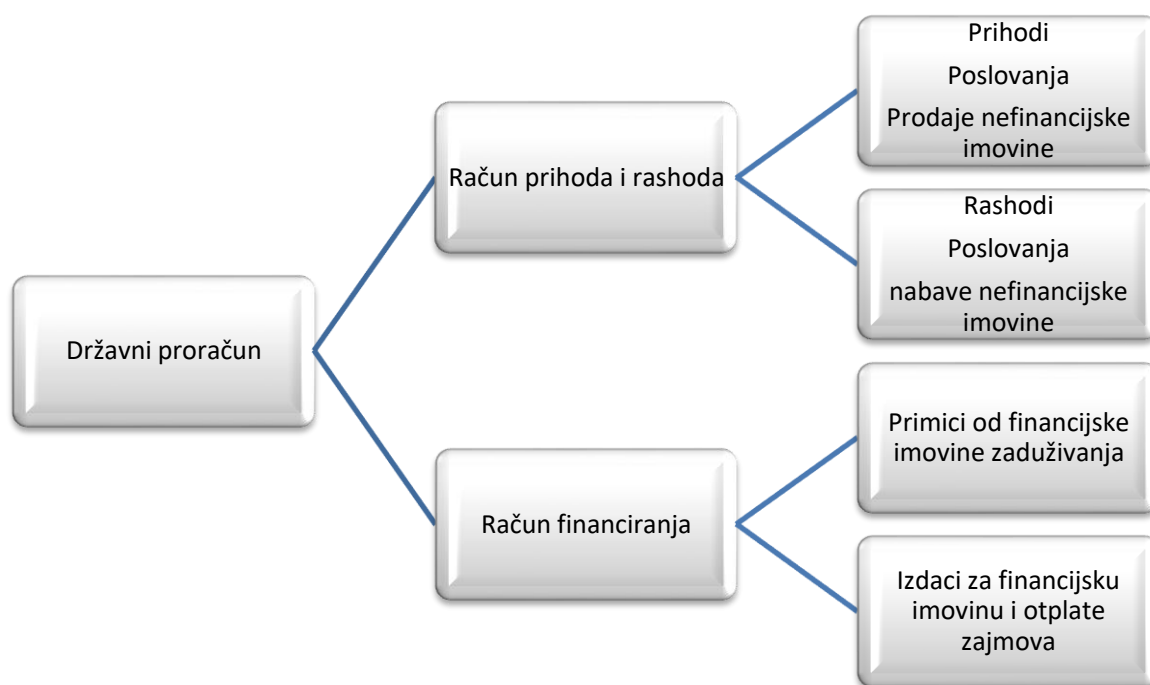
U Republici Hrvatskoj proračun donosi Hrvatski sabor, dok je za planiranje, izradu i izvršenje proračuna zadužena Vlada koja je obavezna uredno i redovito prikazivati detalje o prikupljanju i trošenju novca svojih građana te je proračun i proračunski proces vrlo formalno određen zakonom o proračunu koji proračun definira kao akt kojim se procjenjuju prihodi i primici te utvrđuju rashodi i izdaci za jednu godinu, u skladu sa zakonom (Zakon o proračunu, 2015).

2.2. STRUKTURA DRŽAVNOG PRORAČUNA

Proračun se sastoji od općeg i posebnog dijela te plana razvojnih programa. Opći dio proračuna čini Račun prihoda i rashoda i Račun financiranja. Posebni dio proračuna sastoji se od plana rashoda i izdataka proračunskih korisnika raspoređenih u tekuće i razvojne programe za tekuću proračunsku godinu. Svaki se opći dio proračuna, dakle, sastoji od tri dijela: prihoda, rashoda te dijela proračuna koji se naziva računom financiranja. U računu financiranja iskazuju se primici od financijske imovine i primljeni krediti i zajmovi te izdaci za financijsku imovinu i za otplatu zajmova i kredita, odnosno u računu financiranja iskazuje se pozajmljivanje i zaduživanje proračuna države i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

U Republici Hrvatskoj se Zakonom o proračunu određuje planiranje, način izrade, donošenja i izvršavanja državnog proračuna, proračuna lokalnih jedinica te proračuna izvanproračunskih fondova. Znači, sve tri razine proračuna (državni proračun, proračuni lokalnih jedinica i proračuni izvanproračunskih fondova) imaju svoje prihode i rashode. Da bi se saznalo kolika je ukupna javna (državna) potrošnja, valja zbrojiti sve tri vrste proračuna i prikazati kao jedan – proračun opće države.

Slika 1. Struktura državnog proračuna

Izvor: Ott, K. Proračunski vodič za građane, Institut za javne financije, Zagreb, 2009., str. 18.

Država, dakle, prikuplja i troši novac pomoću tri različita proračuna, odnosno iz tri dijela istog novčanika - proračuna opće države. Međutim, uobičajeno je da proračuni izvanproračunskih fondova i proračuni lokalnih jedinica jedan dio prihoda dobivaju iz državnog proračuna u obliku tzv. transfera. Sve tri vrste proračuna prolaze više-manje jednake procedure pripreme, donošenja i izvršenja. Zbrajanjem prihoda i izdataka svih dijelova novčanika - proračuna možemo točno znati koliko je stvarno novca prikupila i potrošila država (Državni proračun, 2019).

Kad se govori o proračunskim prihodima i primicima oni mogu biti kapitalni prihodi, prihodi poslovanja te pomoći ili donacije. Kapitalni prihodi predstavljaju prihode od kapitalnih pomoći iz državnog ili županijskog proračuna te institucija i tijela EU. To su prihodi od nefinancijske imovine nastali od prodaje građevinskog zemljišta ili stanova u vlasništvu JLS-a. Prihodi poslovanja sastoje se od poreznih i neporeznih prihoda. Porezni prihodi su recimo, porez i prirez na dohodak, porez na imovinu i porez na robu i usluge dok u neporezne prihode spadaju prihodi od financijske imovine, prihodi od nefinancijske imovine, prihodi od upravne i administrativne pristojbe, prihodi od kamata na dane zajmove, prihodi nastali od kazne i upravne mjere te drugi prihodi. Pomoći ili donacije mogu biti donacije od pravnih i fizičkih osoba izvan općeg proračuna. Pomoći ili donacije su prilično značajna stavka u proračunima lokalnih jedinica. To su sredstva što ih jedna državna jedinica prima od druge državne jedinice ili međunarodne institucije, a ne mora ih vratiti niti za njih dati neku naknadu. Primici u proračunu mogu nastati od primitaka od financijske imovine i zaduživanja (Državni proračun, 2019)

2.3. FUNKCIJE PRORAČUNA

Tri su glavne funkcije proračuna:

1. prikazuje najvažnije ciljeve države u fiskalnoj godini,
2. služi kao instrument kojim država utječe na ekonomsko stanje zemlje te
3. služi kao sustav kontrole prikupljanja i trošenja proračunskih sredstava.

Iz proračunskih pozicija može se saznati na koji način država planira prikupiti svoje prihode: hoće li se više zadužiti ili će povećati poreze. A s druge strane stoji odgovor na pitanje na što te prikupljene prihode država planira utrošiti. Je li državi važnija npr. izgradnja autoceste ili će se novac utrošiti na plaće saborskih zastupnika. Obje strane proračuna, i prihodna i rashodna, odgovaraju na pitanja o ciljevima, čak o najvažnijim državnim ciljevima koji se ostvaruju putem proračuna.

Proračun se može razmatrati sa tri aspekta, to su financijski, ekonomski i socijalni. Prema Jelčić (2001) financijski aspekt proračuna proizlazi iz činjenice da proračun predstavlja numerički prikaz očekivanih prihoda i rashoda te da je financijska analiza nužna pri utvrđivanju izvora sredstava kojima će se financirati troškovi koji se javljaju kao posljedica zadovoljenja društvenih potreba. Ekonomski aspekt budžeta je osobito izražen u razdobljima gospodarske nestabilnosti i kriza kada Vlada pokušava anticikličnim budžetom oživljavati gospodarstvo i djelovati na privredna kretanja. A socijalni aspekt proračuna ogleda se kroz redistribuciju društvenog proizvoda, odnosno raspodjelu imovine i dohotka tereteći ekonomski snažnije u korist ekonomski slabijih subjekata.

Proračun, nadalje služi kao instrument ekonomske politike kojim se utječe na ekonomsko stanje zemlje (ekonomski rast, zaposlenost, raspodjelu dohotka, potrošnju, štednju, inflaciju, itd.).

Proračunom se provode tri cilja ekonomske politike:

1. Alokacija ili dodjela javnih dobara građanima

Određena se javna dobra ne mogu, zbog nesavršenosti, osigurati tržištem (npr. nacionalna obrana, izgradnja auto-cesta i sl.). Stoga se određena količina novca iz privatnog sektora preusmjerava državi kako bi ona mogla proizvoditi javna dobra te izabrati poželjnu kombinaciju javnih dobara koju će pružati (tko će trošiti, na što i koliko).

2. Preraspodjela bogatstva (dohotka)

Novac se usmjerava od bogatih stanovnika siromašnima (npr. putem socijalne pomoći), od mlađih generacija starijim (isplatom mirovina), te iz visokorazvijenih regija nižerazvijenim regijama (različite vrste dotacija).

3. Stabilizacijski cilj

To je stalna briga države za osiguranjem poželjne razine zaposlenosti i niske stope inflacije. Proračunom se, napokon, osigurava kontrola prikupljanja i trošenja javnog novca:

- tijekom fiskalne godine – kontrolu proračuna obavljaju uprave u sastavu Ministarstva financija, ali i svako ministarstvo treba obavljati unutarnji nadzor u sklopu samog ministarstva
- naknadnu kontrolu, onu nakon izvršenja proračuna, obavlja Državni ured za reviziju.

Prilikom kontrole proračunskog novca nezaobilazna je uloga građana, poreznih obveznika, razmjerna, naravno i stupanj njihove informiranosti, nepridržavanje pravila trošenja i nenamjensko korištenje proračunskim novcem može biti predmet sankcija. Stoga svaki zakon o proračunu i njegovu izvršenju sadrži i kaznene odredbe (Proračunski vodič za građane, 2003).

2.4. NAČELO URAVNOTEŽENOSTI PRORAČUNA I NAČIN NJEGOVE PROVEDBE

Osnovno je pravilo proračuna je da mora biti uravnotežen, dakle da je zbroj prihoda jednak zbroju rashoda. Prema Zakonu o proračunu tijekom proračunske godine, zbog izvanrednih nepredviđenih okolnosti, povećaju rashodi i izdaci, odnosno umanje prihodi i primici, proračun se mora uravnotežiti snižavanjem predviđenih rashoda i izdataka, odnosno pronalaženjem novih prihoda i primitaka. Rashodi države u jednoj fiskalnoj godini mogu biti i veći od prihoda, što se financira - primicima od zaduživanja.

Definicija uravnoteženosti mijenja se tako da zbroj prihoda i primitaka od zaduživanja mora biti jednak zbroju rashoda i otplata dugova, odnosno koliko novca stigne u proračun, toliko se može i potrošiti, odnosno proračun je prolazni uplatno-isplatni račun. Uplate u proračun moraju biti jednake isplatama.

Fiskalna politika može imati snažan utjecaj na kretanje ekonomske aktivnosti, stimulirajući agregatnu potražnju i potičući multiplikativne efekte. Stoga se fiskalna politika treba koristiti u dostizanju pune zaposlenosti, s obzirom da direktno utječe na dohodak u privatnom sektoru i na očekivanja ekonomskih aktera spram budućnosti. Potrebno je povećati kapitalne investicije nego povećanje tekuće potrošnje, obzirom na to da investicije imaju veće multiplikativno djelovanje na porast proizvodnje i zaposlenosti. Javne investicije stvaraju povoljno ekonomsko okruženje koje potiču privatno ulaganje u fizički i ljudski kapital (Burnać, 2015).

Postoji razlika između *redovnog državnog proračuna* koji se koristi za uobičajene aktivnosti javne administracije i *kapitalnog proračuna* koji se koristi za financiranje investicija. Prvi od dva proračuna trebao bi biti uravnotežen, dok se ravnoteža potonjeg promatra dugoročno, što znači da

bi trebao biti prilagođen fluktuacijama agregatne potražnje, tj. poslovnim ciklusima. Kapitalni budžet je, prema tome, namijenjen upravo anticikličkoj fiskalnoj politici (Burnać, 2015).

2.5. PRIHODI DRŽAVNOG PRORAČUNA

Glavni prihodi i primici državnog proračuna potječu od:

1. poreznih obveznika (oporezivanjem),
2. dobivenih potpora, te
3. primitaka od zaduživanja u zemlji ili inozemstvu.

Prihodi proračuna se dijele na:

- tekuće - porezne i neporezne prihode,
- kapitalne prihode, te
- domaće i inozemne potpore.

Prema Zakonu o proračunu proračunski prihodi porezni su i ostali prihodi koji su zakonima i drugim propisima donesenima na temelju zakona propisani kao obvezni, prihodi od prodaje nefinancijske imovine i ostali prihodi za koje ne postoji zakonska obveza davanja. Račun prihoda državnog proračuna sastoji se od prihoda od poreza, doprinosa za obvezna osiguranja, pomoći iz inozemstva i od pravnih osoba u Republici Hrvatskoj, donacija, administrativnih i sudskih pristojbi i prihoda prema posebnim propisima, ostalih prihoda (prihodi ostvareni obavljanjem osnovnih i ostalih poslova na tržištu i kazne) te prihoda od prodaje nefinancijske imovine (Proračunski vodič za građane, 2003).

Država treba prikupiti određena sredstava kako bi mogla financirati zadovoljenje javnih potreba, odnosno potreban je određeni input sustavu proračuna. Input sustava proračuna su proračunski prihodi koji predstavljaju povećanje ekonomskih koristi tijekom izvještajnog razdoblja u obliku povećanja imovine i priljeva novca i novčanih ekvivalenata (Jakir-Bajo i suradnici, 2008).

Neusporedivo najvažniji izvor prihoda za državu su prihodi od poreza. Porezi se plaćaju izravno ili neizravno. Izravne poreze (npr. porez na dohodak, dobit i sl.) izravno snosi porezni obveznik koji jedan dio svog dohotka ili dobiti uplaćuje u državni proračun. Neizravne poreze (npr. PDV,

carine i carinske pristojbe) porezni obveznik plaća državi kupnjom robe široke potrošnje, ali i ostale robe i usluga. U neporezne prihode spadaju sva nepovratna plaćanja državi, poput dobiti od javnih i državnih poduzeća te od Hrvatske narodne banke. U neporezne se prihode ubrajaju i upravne pristojbe, novčane kazne za kaznena djela te ostali prihodi poput prihoda od državne uprave, naknade za ceste i sl.

Prihodi od prodaje nefinancijske imovine (bivši kapitalni prihodi) su svi prihodi koji potječu od prodaje kapitalne imovine (npr. od prodaje zemljišta, nematerijalne imovine, robnih zaliha i dr.) s vijekom trajanja duljim od jedne godine. Dijele se na prihode od:

- prodaje građevinskih objekata u državnom vlasništvu (prihode od prodaje državnih i vojnih stanova, odmarališta, komunalnih objekata i sl.)
- prodaje državnih robnih zaliha
- prodaje zemlje (poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države), te najvažniju i najizdašniju stavku kapitalnih prihoda čine prihodi od
- privatizacije.

Potpore su sva neotplativa, nepovratna plaćanja te plaćanja bez protuobveza primljena od drugih država ili međunarodnih institucija. U potpore ubrajamo ratne odštete i darove za pojedine programe i projekte te za bilo koju drugu svrhu. Potpore se mogu dobivati iz inozemstva, kao i od nadnacionalnih vlasti npr. od Europske unije i sl. Sredstva potpora u proračunu RH dosad nisu imala značajniji udio (Proračunski vodič za građane, 2003).

Tablica 1. Kretanje ukupnih prihoda i prihoda od poreza na robu i usluge za razdoblje 2008-2017.

Godina	Ukupni prihodi poslovanja – Izvršenje	Porez na dobit	Porez na promet	PDV	Posebni porezi i Trošarine
2008.	115.772.654.807,01	10.564.702.627,39	166.530.596,33	41.308.035.647,61	8.948.921.887,64
2009	110.257.946.737,68	9.439.857.955,59	123.479.326,83	37.050.353.546,57	8.205.060.508,20
2010	107.466.351.150,58	6.407.083.664,71	123.904.647,99	37.688.520.292,39	11.239.712.249,50
2011	107.069.669.876,26	7.288.029.752,77	129.672.348,27	37.718.153.978,14	11.215.053.502,90
2012	109.558.927.867,40	7.697.342.287,48	126.841.365,85	40.652.023.143,70	11.206.488.527,31
2013	110.250.754.134,02	6.365.443.105,80	135.318.518,66	40.253.060.694,51	11.682.936.030,42
2014	114.044.484.836,99	5.657.765.290,65	153.166.252,99	40.923.499.623,46	12.846.448.716,82
2015	109.110.878.972,12	6.244.055.332,92	169.137.640,31	43.577.753.428,34	13.923.204.283,40
2016	116.397.924.575,94	7.187.976.610,66	193.961.384,75	45.218.467.037,10	14.752.335.309,15
2017	122.060.097.020,35	8.266.568.123,17	193.476.896,72	47.616.661.426,11	15.143.118.292,06

Izvor: Ministarstvo financija, <http://www.mfin.hr/>.

Prema podacima u tablici 1. prihodi su kontinuirano rasli iz godine u godinu, tek u recesijskoj godini 2008. odnosno u 2009. bilježi se pad prihoda.

Prema smjernicama ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2020. - 2022. kretanje prihoda državnog proračuna određena su očekivanim kretanjem gospodarske aktivnosti, uzimajući u obzir fiskalne učinke provedenog poreznog rasterećenja u 2019., a koje svoj cjelogodišnji učinak imaju u 2020. kao i učinke najavljenih poreznih izmjena od 1. siječnja 2020. god

Tablica 2. Kretanje prihoda državnog proračuna u razdoblju 2018. – 2022.

Prihodi državnog proračuna		Ostvarenje 2018.	Plan 2019.	Indeks 19./18.	Projekcija 2020.	Indeks 20./19.	Projekcija 2021.	Indeks 21./20.	Projekcija 2022.	Indeks 22./21.
UKUPNO		129.395.205.925	136.080.228.996	105,2	141.574.999.151	104,0	145.251.286.739	102,6	148.738.238.470	102,4
6	PRIHODI POSLOVANJA	128.793.340.376	135.299.732.107	105,1	140.679.247.601	104,0	144.466.816.496	102,7	147.935.507.164	102,4
61	Prihodi od poreza	78.020.447.388	78.518.085.956	100,6	81.375.282.086	103,6	84.152.943.755	103,4	86.976.518.279	103,4
611	Porez i prizrez na dohodak	20.370.626	0	#	0	#	0	#	0	#
612	Porez na dobit	8.487.926.087	8.828.128.692	104,0	9.535.454.736	108,0	9.906.217.170	103,9	10.279.417.074	103,8
613	Porezi na imovinu	0	0	#	0	#	0	#	0	#
614	Porezi na robu i usluge	69.161.155.409	69.230.030.897	100,1	71.379.640.983	103,1	73.781.021.102	103,4	76.225.810.377	103,3
6141	- Porez na dodanu vrijednost	51.561.678.560	51.765.495.720	100,4	52.767.938.539	101,9	54.906.700.813	104,1	57.088.763.587	104,0
6142	- Porez na promet	4.710.229	0	#	0	#	0	#	0	#
6143	- Posebni porezi i trošarine	15.872.140.791	15.723.992.325	99,1	16.761.522.335	106,6	16.965.833.156	101,2	17.168.959.224	101,2
615	Porezi na međunarodnu trgovinu i transakcije	349.745.924	459.926.367	131,5	459.926.367	100,0	465.445.483	101,2	471.030.829	101,2
616	Ostali prihodi od poreza	1.249.342	0	#	260.000	#	260.000	100,0	260.000	100,0
62	Doprinosi	24.907.167.378	24.062.895.882	96,6	25.235.226.961	104,9	26.452.683.492	104,8	27.698.434.932	104,7
622	Doprinosi za mirovinsko osiguranje	22.782.813.423	24.062.895.882	105,6	25.235.226.961	104,9	26.452.683.492	104,8	27.698.434.932	104,7
623	Doprinosi za zapošljavanje	2.124.353.955	0	#	0	#	0	#	0	#
63	Pomoći	10.718.697.161	17.453.160.252	162,8	18.293.315.526	104,8	17.975.099.498	98,3	17.147.551.165	95,4
64	Prihodi od imovine	2.260.960.091	2.536.960.913	112,2	2.377.048.908	93,7	2.273.086.648	95,6	2.184.162.596	96,1
65	Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada	4.536.444.439	4.332.714.704	95,5	4.264.942.273	98,4	4.323.150.081	101,4	4.453.750.509	103,0
66	Prihodi od prodaje proizvoda i roba te pruženih usluga i prihodi od donacija	1.330.609.807	1.263.832.728	95,0	1.242.880.508	98,3	1.216.555.854	97,9	1.255.953.196	103,2
67	Prihodi iz nadležnog proračuna i od HZZO-a temeljem ugovornih obveza	6.467.806.202	6.579.136.642	101,7	7.299.048.709	110,9	7.466.989.809	102,3	7.595.276.391	101,7
68	Kazne, upravne mjere i ostali prihodi	551.207.911	552.945.030	100,3	591.502.630	107,0	606.307.359	102,5	623.860.095	102,9
7	PRIHODI OD PRODAJE NEFINANCIJSKE IMOVINE	601.865.549	780.496.889	129,7	895.751.550	114,8	784.470.243	87,6	802.731.306	102,3

Izvor: Ministarstvo financija, <http://www.mfin.hr/>.

Prema prikazanom u tablici 2. najznačajnije izmjene s fiskalnim učinkom na prihode državnog proračuna odnose se na promjene u oporezivanju porezom na dodanu vrijednost i to smanjenjem opće stope PDV-a s 25% na 24% od 1. siječnja 2020. te smanjenjem PDV-a za pripremu i usluživanje hrane u ugostiteljstvu na 13%. Osim toga, novim krugom porezne reforme predviđene su i izmjene u sustavu oporezivanja dobiti gdje se povećava iznos prihoda s 3 na 7,5 milijuna kuna na koji se plaća stopa poreza na dobit od 12%. Time će dodatnih 10.000 obveznika odnosno ukupno 93% obveznika poreza na dobit biti u primjeni stope od 12%.

3. JAVNI RASHODI

Proračun je u dijelu rashoda podijeljen na niz pozicija (stavaka) i računa koje valja pomno istražiti i iz kojih bi se trebalo vidjeti kamo novac odlazi. Rashodi proračuna podijeljeni su na:

- tekuće,
- kapitalne i
- posudbe umanjene za otplate.

Dakle, proračunski izdaci se dijele na:

- tekuće izdatke,
- kapitalne izdatke,
- posudbe umanjene za otplate koje se pak mogu podijeliti na:
  - dane državne zajmove i udio u glavnici,
  - otplatu (povrat) zajmova državi.

Proračunski rashodi propisani su zakonom i propisima donesenima na temelju zakona za poslove, funkcije i programe koji se planiraju u proračunu i financijskim planovima proračunskih korisnika. Račun rashoda državnog proračuna sastoji se od rashoda za zaposlene, materijalnih i financijskih rashoda, rashoda za subvencije, pomoći, državne potpore i naknade, donacije i ostale rashode te za nabavu nefinancijske imovine. Prilikom analize realnosti planiranja proračunskih rashoda za narednu godinu važno je uočiti trendove smanjivanja ili povećavanja pojedinih stavaka, što je moguće, ili barem lakše, ako se isti rashodi vode svake godine pod istom pozicijom. Važno je da se pozicije (stavke) na koje je podijeljena rashodna strana proračuna ne mijenjaju radikalno svake godine, kao što se u posljednje vrijeme događalo: jedne je godine stavka tu, druge je godine nema, pa je teško ustanoviti je li rashod o kojemu je riječ bio jednokratni ili je sad skriven pod nekom drugom stavkom. Za stručnjake koji se bave analizom proračuna pokatkad je teško ustanoviti kamo odlazi novac i kojim putem. (<https://www.proracun.hr/Home/VodicProracun>).

3.1. POJAM JAVNIH RASHODA

Učinkovit i održiv sustav upravljanja javnim rashodima zahtijeva institucionalni okvir koji će osigurati fiskalnu disciplinu potrebnu za makroekonomsku stabilnost, stratešku alokaciju sredstava te kvalitetnije pružanje javnih usluga. Zakon o fiskalnoj odgovornosti izravno utječe na visinu rashoda, ponajprije državnog proračuna, a odredbe Zakona o proračunu određuju proces i način izrade državnog proračuna, proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i financijskih planova proračunskih i izvanproračunskih korisnika (Jakir Bajo, 2009).

Paralelno s razvojem teoretskih modela o vezi između instrumenata politike javnih rashoda i rasta pojavljuju se i niz empirijskih studija koje temeljem regresija vremenskog presjeka po zemljama i iskustva velikog broja zemalja stečenog tijekom proteklih trideset godina nastoje identificirati utjecaj veličine i strukture državnih rashoda na rast, odnosno pokušavaju odgovoriti na temeljno pitanje da li je fiskalna politika uopće važna odrednica dugoročnog rasta. Javni rashodi se mogu podijeliti na proizvodne i neproizvodne, te pokušavaju identificirati koje su to kategorije rashoda koje se može smatrati proizvodnima u smislu da pozitivno utječu na dugoročnu stopu rasta. Međutim, nema velikog suglasja o učincima politike javnih rashoda na rast, te stoga ne postoji ni suglasje o preporukama za vođenje politike. Ovo se odnosi kako na učinke ukupnih izdataka tako i na učinke pojedinih komponenti (Dalić, 1999).

Politika javnih rashoda orijentirana rastu treba voditi računa o tri osnovne teme: visini rashoda, strukturi rashoda i efikasnosti njihove upotrebe. Nelinearna veza između veličine državnog sektora i rasta, gdje snaga distorzivnih učinaka oporezivanja određuje razinu rashoda pri kojoj svako njihovo daljnje povećanje počinje efektivno smanjivati stopu rasta. Koliko ekonomija brzo dolazi do točke u kojoj prestaju pozitivni učinci javnih rashoda ovisi o strukturi rashoda, efikasnosti njihove upotrebe i strukturi poreznog sustava. Analiza veze između javnih rashoda i rasta obično se temelji na razlikovanju proizvodnih kategorija rashoda (koji pridonose rastu) od neproizvodnih rashoda (čiji je učinak na rast negativan) (Dalić, 1999).

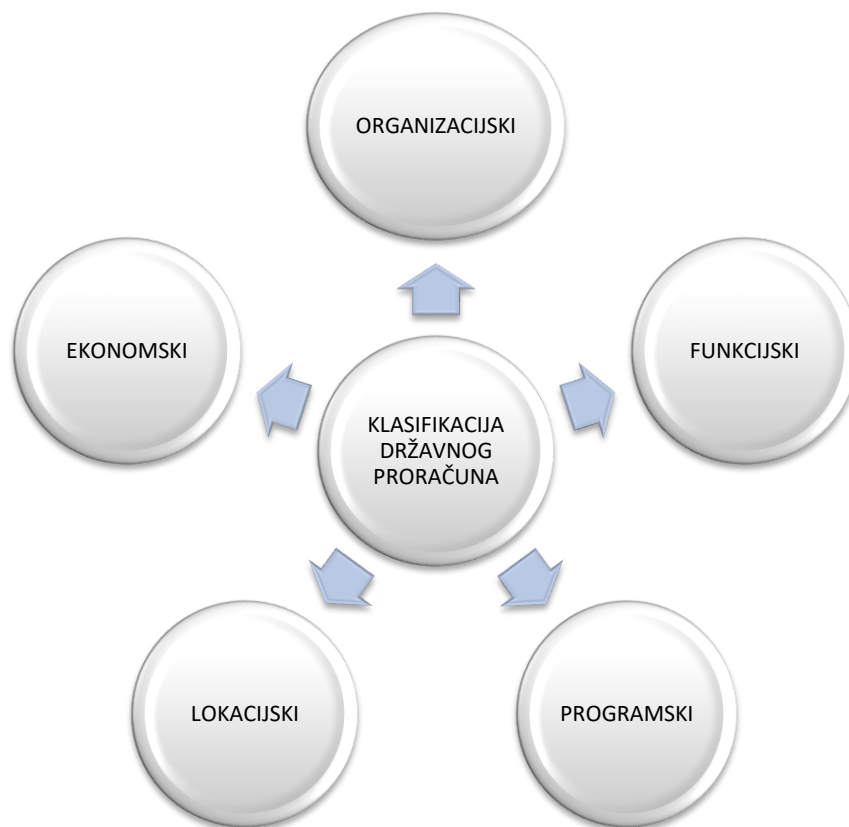

3.2. KLASIFIKACIJA PRORAČUNSKIH RASHODA

Proračunski rashodi mogu biti klasificirani na slijedeće načine:

1. organizacijski,
2. funkcijski,
3. ekonomski,
4. lokacijski i
5. programski.

Slika 2. Klasifikacija proračunskih rashoda

Izvor: Državni proračun, <https://www.proracun.hr/Home/VodicProracun> (pristupljeno: 12.09.2019)

Organizacijska klasifikacija prikaz je rashoda i izdataka prema strukturi ustroja države, razrađena na razdjele i glave. Ekonomska klasifikacija sadrži prihode i primitke po prirodnim vrstama te rashode i izdatke prema ekonomskoj namjeni za koju služe. Funkcijska klasifikacija skup je poslova, funkcija i programa države organiziranih prema namjeni za koju služe. Lokacijska je klasifikacija prikaz rashoda i izdataka prema teritorijalnom ustroju Republike Hrvatske te programska klasifikacija koja je prikaz programa i njihovih sastavnih dijelova.

Organizacijska klasifikacija podrazumijeva da se rashodi prikazuju prema administrativnim jedinicama koje se koriste sredstvima iz proračuna (Ministarstvo obrane, Ministarstvo rada i socijalne skrbi itd.).

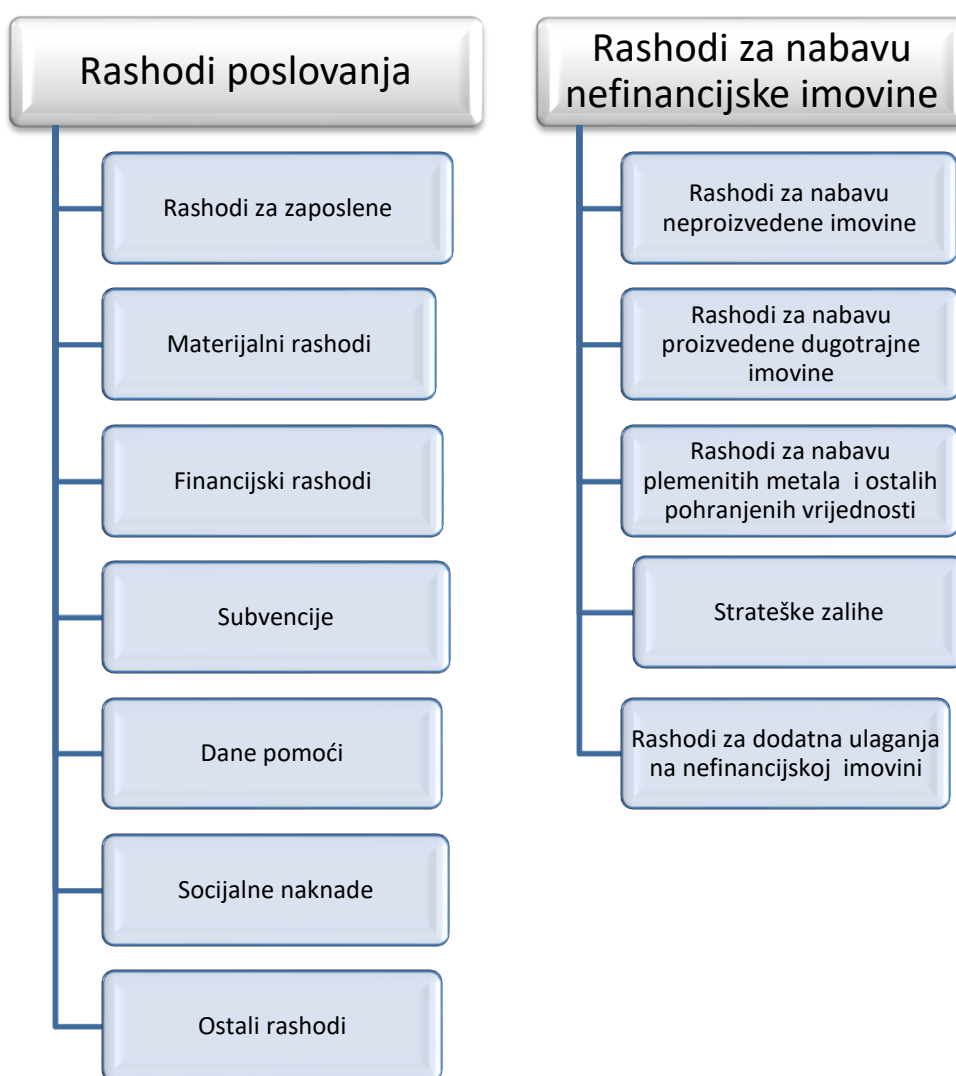
Funkcijska klasifikacija prikazuje iznose potrošene na određene namjene poput obrane, obrazovanja, zdravstva, javnog reda i sigurnosti itd. Sama činjenica da je neki iznos dodijeljen nekome ministarstvu ne znači da se on zaista i troši u toj instituciji za tu namjenu. Ministarstvo obrane, primjerice, može davati razne socijalne pomoći bivšim vojnicima. U tom slučaju iznos bi se funkcionalno trebao voditi kao socijalna skrb, a ne kao obrana. Stoga promatranje samo administrativnog proračuna može zavesti saborske zastupnike u procjenama i odlučivanju o dodjeli proračunskih sredstava. (Državni proračun, 2019). Kod funkcijske klasifikacije, brojčane oznake i nazivi funkcijske klasifikacije preuzeti su iz međunarodne klasifikacije funkcija države (COFOG) Ujedinjenih naroda – Klasifikacija rashoda u skladu s namjenom, nalaze se u prilogu i sastavni su dio ovoga Pravilnika. Brojčane oznake funkcijske klasifikacije razvrstane su u razrede, skupine i podskupine. Razvrstavanje rashoda prema namjeni ima hijerarhijsku strukturu s tri razine:

1. prva razina sastoji se od dvoznamenkastog broja u rasponu od 01 do 10 za razred,
2. druga razina sastoji se od troznamenkastog broja; prve dvije znamenke označavaju pripadnost razredu, treća je znamenka u rasponu od 1 do 9 za skupinu,
3. treća razina sastoji se od četveroznamenkastog broja; prve tri znamenke označavaju pripadnost skupini, četvrta je znamenka u rasponu od 0 do 9 za podskupinu (Državni proračun, 2019).

Brojčane oznake funkcijske klasifikacije vežu se uz rashode iskazane prema računima ekonomske klasifikacije svake aktivnosti ili projekta.

Ekonomska klasifikacija prikaz je prihoda i primitaka po prirodnim vrstama te rashoda i izdataka prema ekonomskoj namjeni kojoj služe. Računi ekonomske klasifikacije razvrstani su u razrede, skupine, podskupine, odjeljke i osnovne račune, a za dodatne potrebe mogu se otvarati analitički računi. Računi ekonomske klasifikacije odgovaraju računima Računskog plana za proračunsko računovodstvo, razreda 3 – 8 (osim skupina računa 39, 49, 59, 69, 79 i 89) i njima pripadajućim podskupinama, odjeljcima i osnovnim računima (Državni proračun, 2019).

Slika 3. Vrste rashoda državnog proračuna po ekonomskoj klasifikaciji

Izvor: Ott, K. Proračunski vodič za građane, Institut za javne financije, Zagreb, 2009., str. 27.

Kod lokacijske klasifikacije rashodi i izdaci razvrstavaju se prema lokacijskoj klasifikaciji za Republiku Hrvatsku i za inozemstvo. Brojčane oznake lokacijske klasifikacije za županije, gradove i općine određuje Državna geodetska uprava, a nazivi se preuzimaju iz Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj. Iznimno za državni proračun brojčane oznake lokacijske klasifikacije sastoje se od tri znamenke od kojih je za županije prva znamenka 9, a za gradove i općine čije se brojčane oznake sastoje od jedne ili dvije znamenke dodaju se vodeće 0 (nule). Brojčane oznake lokacijske klasifikacije za Republiku Hrvatsku i za inozemstvo utvrđuje Ministarstvo financija u uputama za izradu prijedloga proračuna. Brojčane oznake lokacijske klasifikacije vežu se u procesu planiranja uz brojčanu oznaku aktivnosti ili projekta, ako je moguće uspostaviti jednoznačnu vezu. U suprotnom, vežu se uz svaku transakciju odnosno poslovni događaj u procesu izvršavanja (Državni proračun, 2019).

Proračunski rashodi i izdaci su svi troškovi koji su nastali u JLS. Rashodi se u općem i u posebnom dijelu proračuna prikazuju prema:

- ekonomskoj klasifikaciji kao što su naknade zaposlenima, građanima i kućanstvima te subvencije,
- programskoj klasifikaciji po programima,
- aktivnostima i projektima kao što su poticanje gospodarstva i zapošljavanje, projekt poticanja energetske učinkovitosti, provođenje mjera zaštite i spašavanja građana...,
- organizacijskoj klasifikaciji kao što su upravni odjel za prostorno planiranje, komunalni sustav i ekologiju, upravni odjel za proračun i financije, upravni odjel za opće i pravne poslove te lokalnu samoupravu.

Pravilnikom o proračunskim klasifikacijama propisuju se vrste, sadržaj i primjena proračunskih klasifikacija. Odredbe Pravilnika odnose se na državni proračun i proračune jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, proračunske korisnike državnog proračuna i proračunske korisnike proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te na izvanproračunske korisnike. Proračunske klasifikacije čine okvir kojim se iskazuju i sustavno prate prihodi i primici te rashodi i izdaci po nositelju, cilju, namjeni, vrsti, lokaciji i izvoru financiranja. Proračuni i proračunski korisnici dužni su u procesima planiranja, izvršavanja, računovodstvenog

evidentiranja i izvještavanja iskazivati prihode i primitke te rashode i izdatke prema proračunskim klasifikacijama u skladu s odredbama Zakona o proračunu i ovoga Pravilnika. Izvanproračunski korisnici dužni su u procesima planiranja i izvještavanja iskazivati prihode i primitke te rashode i izdatke prema proračunskim klasifikacijama u skladu s odredbama Zakona o proračunu i Pravilnika (Pravilnik o proračunskim klasifikacijama 2013).

Programska klasifikacija uspostavlja se definiranjem programa, aktivnosti i projekata, a kod državnog proračuna i definiranjem glavnih programa. Glavni program sastoji se od programa usmjerenih ispunjenju ciljeva iz Strategije Vladinih programa za trogodišnje razdoblje. Program je skup neovisnih, usko povezanih aktivnosti i projekata usmjerenih ispunjenju zajedničkog cilja. Program se sastoji od jedne ili više aktivnosti i/ili projekata, a aktivnost i projekt pripadaju samo jednom programu (Pravilnik o proračunskim klasifikacijama 2013)..

Aktivnost je dio programa za koji nije unaprijed utvrđeno vrijeme trajanja, a u kojem su planirani rashodi i izdaci za ostvarivanje ciljeva utvrđenih programom. Projekt je dio programa za koji je unaprijed utvrđeno vrijeme trajanja, a u kojem su planirani rashodi i izdaci za ostvarivanje ciljeva utvrđenih programom. Projekt se planira jednokratno, a može biti tekući ili kapitalni. Provedbom tekućeg projekta imovina se ne povećava, a kapitalni projekt podrazumijeva ulaganje u povećanje imovine.

3.3. PODJELA JAVNIH RASHODA U EUROPSKOJ UNIJI

Proračun je financijski okvir djelovanja Europske unije u kojemu se iskazuju sve vrste njezinih prihoda i rashoda. Zasniva se na nekoliko načela:

- jedinstvu - svi prihodi i rashodi prikazani su u jedinstvenom dokumentu;
- godišnjem razdoblju - proračunski iznosi odnose se na proračunsku godinu u trajanju od 1. siječnja do 31. prosinca. Budući da se sve veći dio rashoda odnosi na višegodišnje projekte, stavke proračuna usporedno se iskazuju na dva načina. Rashodi prema obračunskom načelu (commitment appropriations) troškovi su koji proizlaze iz aktivnosti izvedenih (obračunanih, fakturiranih) tijekom financijske godine. Rashodi prema gotovinskom načelu (payment appropriations) obuhvaćaju iznose plaćanja za aktivnosti

obavljene iste godine, ali uključuju i plaćanja po osnovi obveza iz prethodnih razdoblja, a ne uključuju iznose koji se odnose na istu godinu, a na naplatu dopijevaju kasnije;

- ravnoteži - rashodi trebaju biti jednaki prihodima. Nije dopušteno pozajmljivati sredstva za pokrivanje deficita, a proračunski se suficit prenosi u iduće razdoblje.

Proračun EU financira se sredstvima Unije (own resources) koja nisu podložna međuvladinim pregovorima. Postoje četiri vrste vlastitih prihoda kojima se financira proračun:

1. poljoprivredne pristojbe,
2. carine,
3. udio u PDV-u i
4. uplate zemalja članica.

Prva dva oblika prihoda, tj. poljoprivredne pristojbe i carine, koristili su se u početku djelovanja Unije i bili su dostatni za njezino financiranje. No s vremenom je njihovo relativno značenje slabilo i pojavila se potreba za novim izvorima financiranja. Tako se danas glavnina proračunskih prihoda prikuplja novim vlastitim sredstvima: udjelom u PDV-u i uplatama zemalja članica.

Rashodnom stranom proračuna pokrivaju se administrativni troškovi institucija Unije i troškovi njezinih politika. Najveći iznos oduvijek se odnosi na poljoprivrednu politiku (oko 45% ukupnih rashoda), ali je njezin udio znatno smanjen u odnosu prema 75% proračuna prije 40 godina. Veličinom drugu rashodnu stavku čine strukturni i kohezijski fondovi, koje čine oko 35% ukupnih rashoda. Njihov je cilj poticanje gospodarskog razvoja u najsiromašnijim regijama i zadovoljavanje određenih socijalnih potreba. Za ostale namjene:

1. unutarnju politiku - istraživanje i razvoj, malo i srednje poduzetništvo, izobrazbu, kulturu, okoliš;
2. vanjske odnose - pomoć državama izvan Unije;
3. administrativne troškove;
4. razne pričuve;
5. pretpristupnu pomoć državama kandidatkinjama izdvaja se ostalih dvadesetak posto rashodnih sredstava.

Godišnji se proračun zasniva na srednjoročnom dogovoru o rashodnim prioritetima koji se naziva Financijskom perspektivom. Ona je rezultat dogovora između Europskog parlamenta, Vijeća i

Komisije te određuje maksimalan iznos i strukturu predviđenih rashoda. U postupku donošenja proračuna sudjeluju Komisija, Vijeće i Parlament. Njihove se ovlasti razlikuju s obzirom na to odlučuje li se o obveznim ili neobveznim rashodima. Obvezni su rashodi oni koji proizlaze neposredno iz osnivačkog ugovora, sekundarnog zakonodavstva ili su obveze prema međunarodnom ili privatnom pravu (npr. zajednička poljoprivredna politika). Primjeri neobveznih rashoda jesu troškovi strukturalnih fondova i razvojnih politika, poput izdataka za istraživanje i inovacije (Brnčić, 2005).

4. UTJECAJ JAVNIH RASHODA NA GOSPODARSKI RAST U REPUBLICI HRVATSKOJ OD 2008. DO 2018. GODINE

U empirijskom dijelu ovog rada koriste se primijenjene statističke metode. Za potrebe ovog istraživanja pristupljeno je sekundarnim izvorima podataka Ministarstva financija za razdoblje od 2003. do 2018. godine.

U radu se koriste metode grafičkog i tabelarnog prikazivanja kojima se prezentira tijek promjene među stavkama proračunskih rashoda. Upotrebom metoda deskriptivne statistike, i to aritmetičke sredine, medijana, standardne devijacije, te minimalne i maksimalne vrijednosti prezentira prezentiraju se vrijednosti odabranih proračunskih stavki rashoda.

Povezanost između kretanja BDP-a i odabranih proračunskih stavki se testira multiplom regresijom gdje se odabranim proračunskim stavkama pridodaju i kontrolne varijable za koje se očekuje postojanje utjecaja na kretanje BDP-a. Analiza je rađena u statističkom softveru SPSS 25.

4.1. KRETANJE JAVNIH RASHODA U REPUBLICI HRVATSKOJ

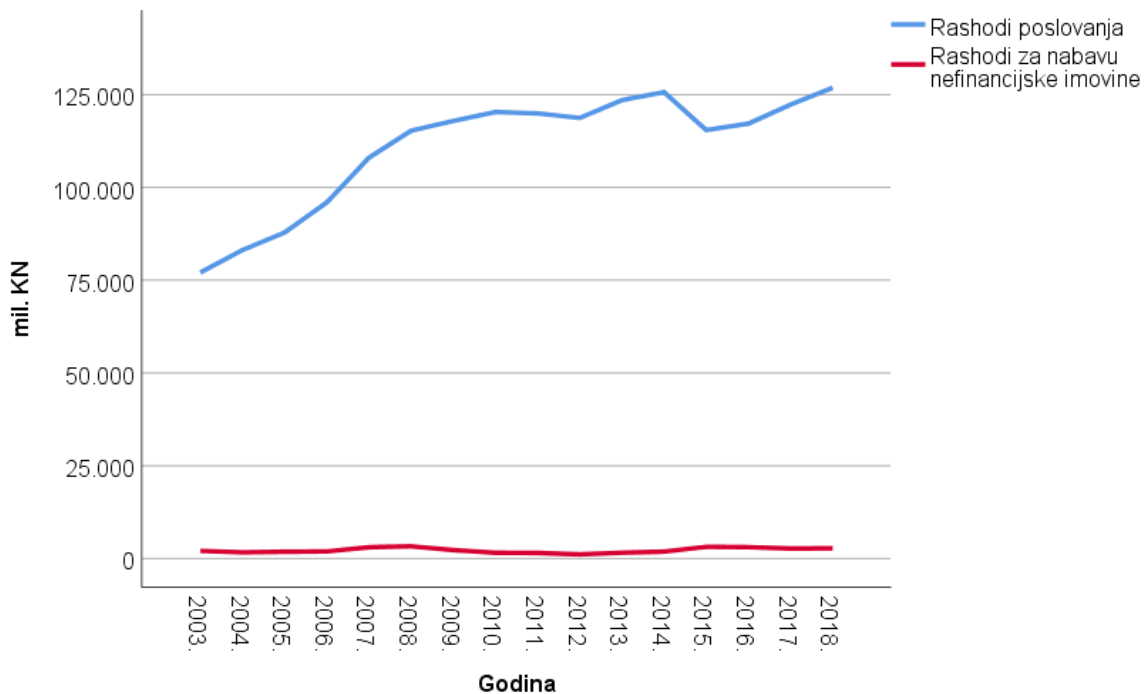
Rashodi proračuna se dijele na rashode poslovanja i rashode za nabavu nefinancijske imovine gdje u svim promatranim godinama prednjače rashodi poslovanja koji bilježe tendenciju rasta u promatranom razdoblju. Rashodi za nabavu nefinancijske imovine bilježe značajniju volatilnost u promatranom razdoblju bez jasno istaknutog trenda, iz čega se može pretpostaviti postojanje potencijalne povezanosti sa gospodarskim kretanjima.

Tablica 3. Kretanje temeljnih stavki proračunskih rashoda u razdoblju od 2003. do 2018. godine

000 HRK	Ukupni rashodi (3+4)	Rashodi poslovanja (3)	Rashodi za nabavu nefinancijske imovine (4)
2003.	79.130.476	77.075.487	2.054.989
2004.	84.794.982	83.131.114	1.663.868
2005.	89.686.283	87.857.465	1.828.818
2006.	97.858.433	95.949.951	1.908.482
2007.	111.051.510	108.007.605	3.043.906
2008.	118.583.975	115.292.426	3.291.549
2009.	120.191.398	117.923.992	2.267.406
2010.	121.874.004	120.323.332	1.550.672
2011.	121.425.489	119.939.511	1.485.978
2012.	119.837.973	118.729.992	1.107.982
2013.	125.069.894	123.505.883	1.564.011
2014.	127.546.494	125.689.498	1.856.996
2015.	118.607.849	115.455.806	3.152.044
2016.	120.237.516	117.175.321	3.062.194
I. - XII. 2017.	124.999.026	122.313.420	2.685.605
I. - XII. 2018.*	129.586.736	126.843.246	2.743.491

Izvor: Ministarstvo financija, <http://www.mfin.hr/>.

Grafikon 1. Kretanje temeljnih stavki proračunskih rashoda u razdoblju od 2013. do 2018. godine

Izvor: Ministarstvo financija, obrada autora

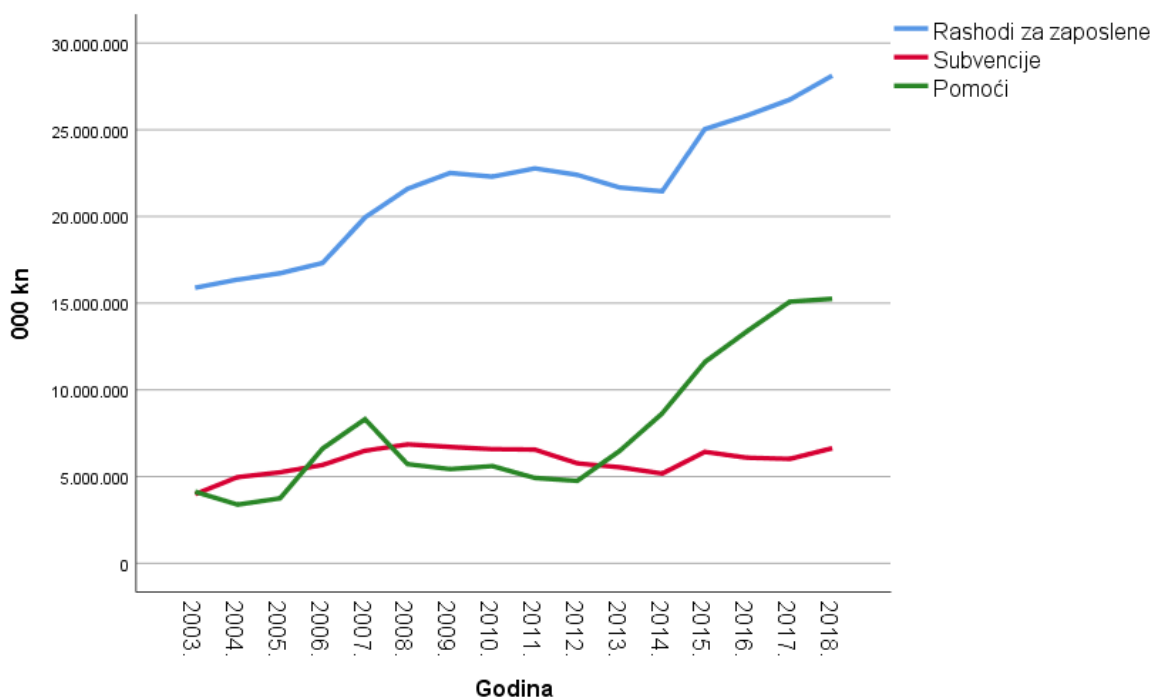
Tablica 4. Kretanje sastavnica rashoda poslovanja u razdoblju od 2003. do 2018. godine

000 HRK	Rashodi za zaposlene (31)	Materijalni rashodi (32)	Financijski rashodi (34)	Subvencije (35)	Pomoći (36)	Naknade građanima i kućanstvima (37) ^{***}	Ostali rashodi (38)
2003.	15.884.918	4.424.004	3.936.172	3.983.712	4.126.356	41.143.071	3.577.253
2004.	16.357.252	4.510.876	4.464.431	4.968.069	3.382.384	45.203.659	4.244.445
2005.	16.724.255	5.205.008	4.828.832	5.248.744	3.747.904	47.363.386	4.739.335
2006.	17.312.320	6.279.189	5.254.960	5.670.789	6.613.915	49.911.640	4.907.138
2007.	19.941.486	7.513.405	5.066.148	6.492.010	8.312.098	55.122.125	5.560.333
2008.	21.594.259	8.528.949	5.347.997	6.859.512	5.716.534	60.135.609	7.109.566
2009.	22.510.493	8.018.256	5.788.120	6.710.033	5.431.865	63.999.142	5.466.084
2010.	22.295.296	8.186.689	6.925.130	6.582.192	5.604.154	64.885.429	5.844.442
2011.	22.769.165	8.717.511	7.596.951	6.555.277	4.922.718	64.660.805	4.717.083
2012.	22.394.794	8.241.000	8.821.579	5.762.321	4.755.279	64.373.649	4.381.369
2013.	21.667.927	8.010.956	9.883.140	5.537.844	6.492.455	67.244.173	4.669.388
2014.	21.453.235	7.595.305	10.357.363	5.174.466	8.646.989	67.640.966	4.821.174
2015.	25.036.504	11.040.525	10.966.439	6.425.996	11.603.012	45.368.370	5.014.960
2016.	25.829.273	11.135.222	10.649.693	6.087.416	13.393.138	45.002.134	5.078.447
I. - XII. 2017.	26.733.985	12.857.873	9.727.727	6.019.684	15.086.755	45.849.000	6.038.397
I. - XII. 2018.*	28.112.803	13.103.989	9.208.872	6.635.626	15.251.733	47.769.033	6.761.191

Izvor: Ministarstvo financija, <http://www.mfin.hr/>.

Promatrajući strukturu poslovnih rashoda se može utvrditi da u svim promatranim godinama najveće vrijednosti bilježe naknade građanima i kućanstvima.

Grafikon 2. Kretanje temeljnih stavki proračunskih rashoda u razdoblju od 2013. do 2018. godine

Izvor: Ministarstvo financija, obrada autora

Iz grafičkog prikaza se može utvrditi da su rashodi za zaposlene veći u odnosu na vrijednost pomoći gdje je kod oba rashoda utvrđena tendencija rasta, dok kod subvencija postoji oscilacija bez jasnog trenda.

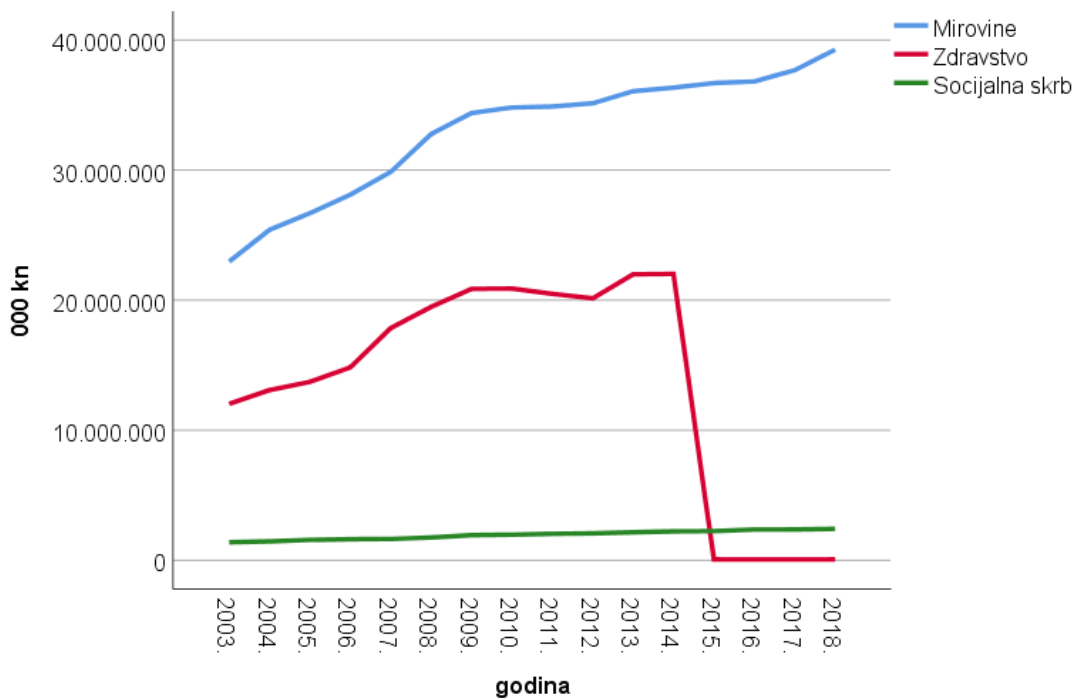
Tablica 5. Kretanje sastavnice rashoda naknade građanima i kućanstvima u razdoblju od 2003. do 2018. godine

000 HRK	Naknade građanima i kućanstvima (37)***	Mirovine	Zdravstvo**	Socijalna skrb**	Porodiljne naknade***	Naknade za nezaposlene	Dječji doplatak	Skrb za branitelje**
2003.	41.143.071	22.967.164	12.030.393	1.383.236	976.551	766.352	1.599.877	1.101.969
2004.	45.203.659	25.410.621	13.090.128	1.459.535	1.057.293	867.720	1.508.866	1.111.043
2005.	47.363.386	26.688.272	13.723.772	1.569.716	1.404.543	889.420	1.435.018	1.213.367
2006.	49.911.640	28.114.956	14.831.747	1.623.190	1.449.368	818.951	1.358.654	1.226.663
2007.	55.122.125	29.863.827	17.856.976	1.640.281	1.555.495	750.076	1.877.573	1.188.030
2008.	60.135.609	32.774.364	19.488.626	1.753.657	1.794.840	814.725	1.873.702	1.185.779
2009.	63.999.142	34.389.685	20.871.279	1.937.878	2.103.313	1.246.630	1.760.785	1.193.372
2010.	64.885.429	34.811.489	20.887.829	1.967.835	2.196.995	1.505.389	1.721.941	1.077.220
2011.	64.660.805	34.887.317	20.488.905	2.035.062	2.111.686	1.494.461	1.726.953	1.069.030
2012.	64.373.649	35.137.426	20.137.550	2.067.948	2.101.324	1.483.853	1.709.414	972.335
2013.	67.244.173	36.065.067	21.991.160	2.153.312	2.067.359	1.632.988	1.690.383	943.987
2014.	67.640.966	36.339.987	22.019.088	2.225.891	1.959.109	1.495.583	1.639.302	788.223
2015.	45.368.370	36.692.066	69.376	2.240.864	1.178.612	1.532.004	1.588.339	730.272
2016.	45.002.134	36.814.380	62.975	2.365.838	1.138.903	1.443.990	1.479.617	729.705
I. - XII. 2017.	45.849.000	37.681.772	66.246	2.369.675	1.300.508	845.738	1.362.672	719.234
I. - XII. 2018.*	47.769.033	39.256.160	68.032	2.419.816	1.552.369	826.276	1.306.304	787.388

Izvor: Ministarstvo financija, <http://www.mfin.hr/>.

Promatrajući strukturu rashoda u obliku naknada građanima i kućanstvima se može utvrditi da najveći udio zauzimaju mirovine. Proračunski izdatci za zdravstvo bilježe nagli pad u 2015. godini u odnosu na 2014. godinu kao rezultat reforme HZZO-a.

Grafikon 3. Kretanje temeljnih stavki proračunskih rashoda u razdoblju od 2013. do 2018. godine

Izvor: Ministarstvo financija, obrada autora

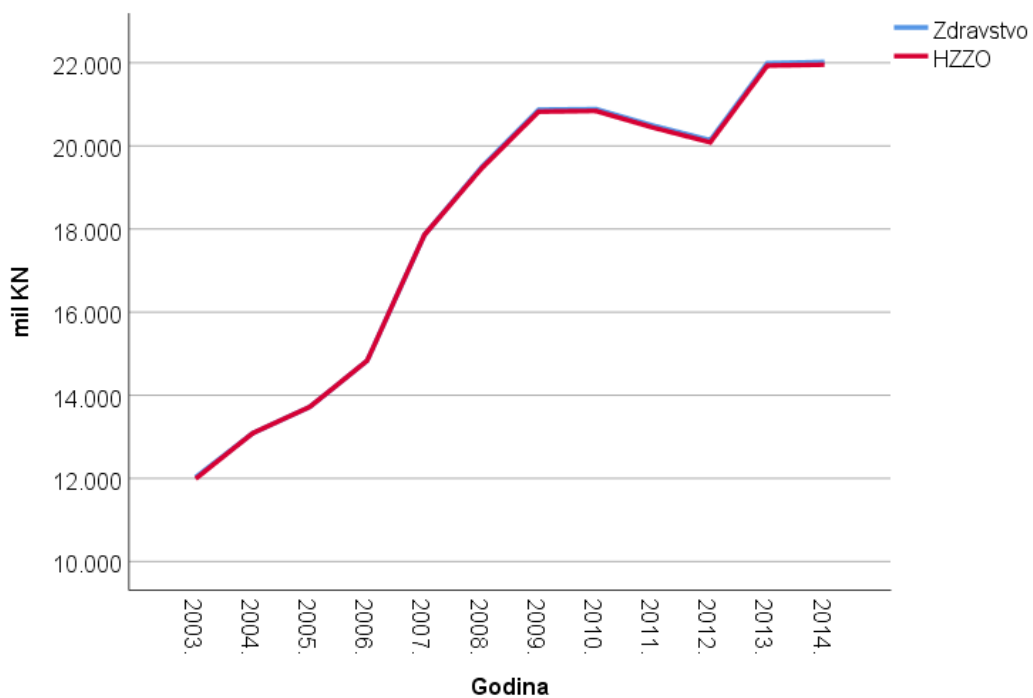
Iz grafičkog prikaza se može utvrditi da su rashodi za mirovine veći u odnosu na izdatke za zdravstvo i socijalnu skrb. Izdatci za zdravstvo su nakon reforme zdravstva u 2014. godini bilježili značajan pad.

Tablica 6. Kretanje sastavnice izdataka za zdravstvo kao rashoda poslovanja u razdoblju od 2003. do 2018. godine

000 HRK	Zdravstvo**	od čega:
		HZZO***
2003.	12.030.393	11.992.544
2004.	13.090.128	13.090.080
2005.	13.723.772	13.723.724
2006.	14.831.747	14.831.702
2007.	17.856.976	17.856.896
2008.	19.488.626	19.457.007
2009.	20.871.279	20.823.555
2010.	20.887.829	20.840.846
2011.	20.488.905	20.439.721
2012.	20.137.550	20.084.697
2013.	21.991.160	21.931.984
2014.	22.019.088	21.953.400
2015.	69.376	
2016.	62.975	
I. - XII. 2017.	66.246	
I. - XII. 2018.*	68.032	

Izvor: Ministarstvo financija, <http://www.mfin.hr/>.

Grafikon 4. Kretanje sastavnice izdataka za zdravstvo kao rashoda poslovanja u razdoblju od 2013. do 2018. godine

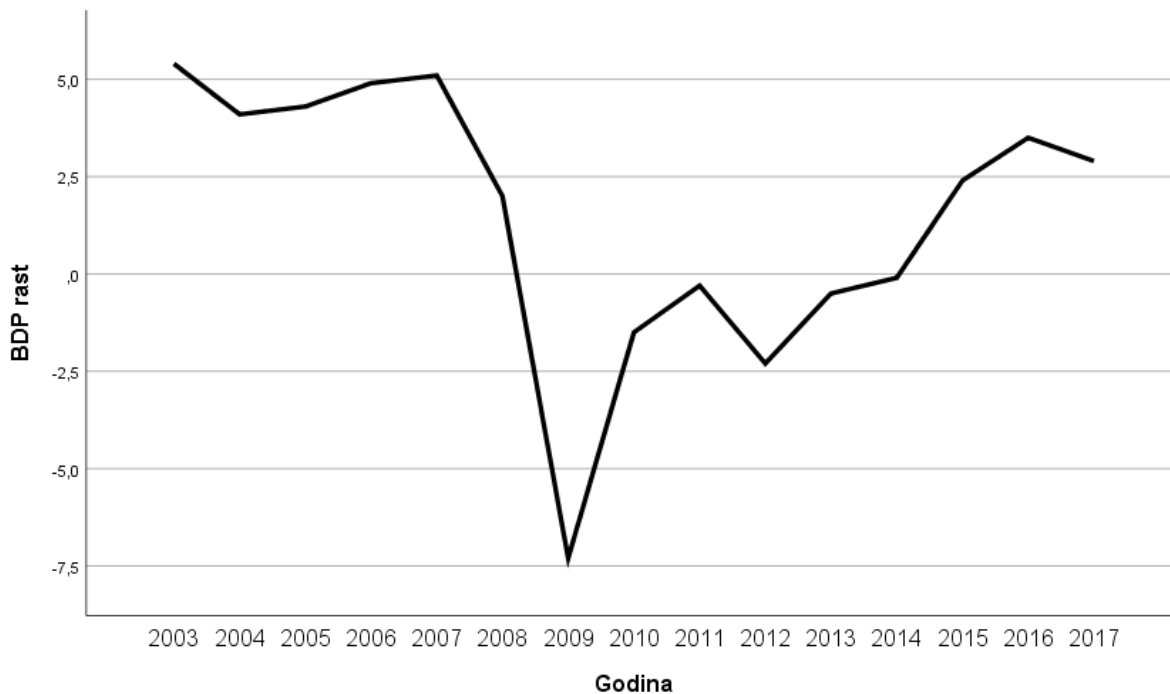

Izvor: Ministarstvo financija, obrada autora

Promatrajući kretanje izdataka za zdravstvo se može utvrditi da su prije reforme najveći iznosi bili izdvajani za HZZO , koji su nakon reforme HZZO-a prestali postojati.

Grafikon 5. Kretanje stope rasta BDP-a u razdoblju od 2013. do 2018. godine

Izvor: Ministarstvo financija, obrada autora

Iz grafičkog prikaza se može utvrditi da je stopa rasta BDP-a u promatranom razdoblju bilježila značajan pad u 2009. godini, nakon čega je uslijedio blagi oporavak. Negativne vrijednosti stope rasta su bilježene sve do 2015. godine.

Tablica 7. Deskriptivna statistika

Deskriptivna statistika stope rasta BDP-a u razdoblju od 2013. do 2018. godine

Statistics

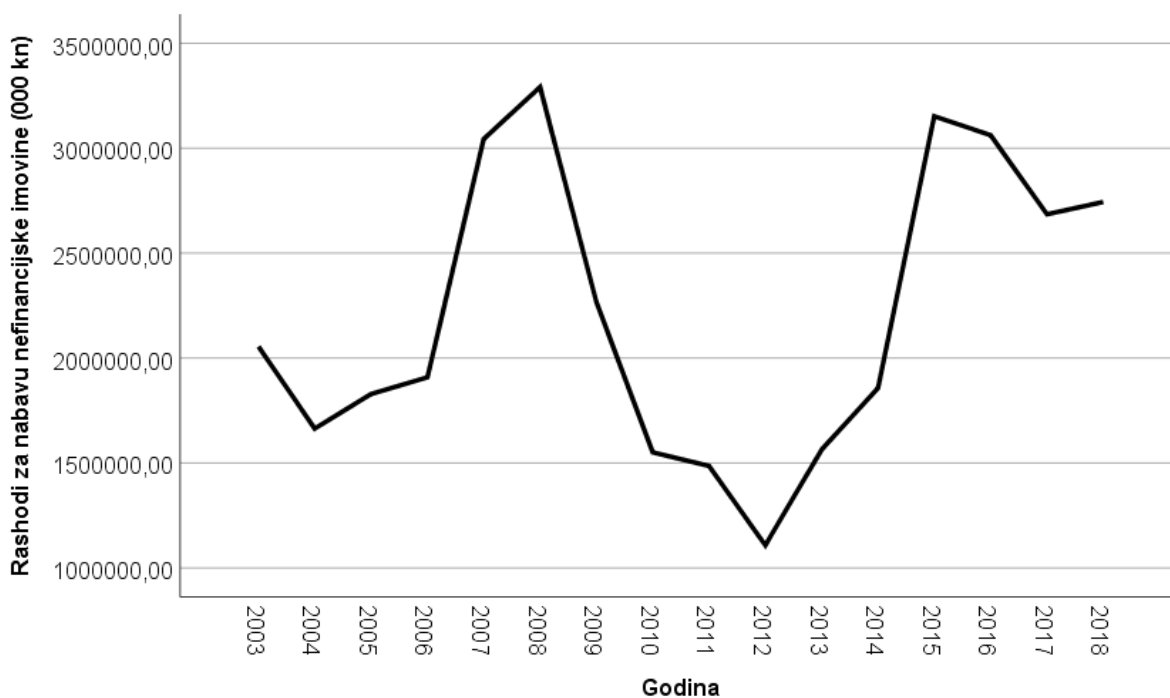
BDP rast

N	Valid	15
	Missing	1
Mean		1,507
Median		2,400
Std. Deviation		3,5054
Minimum		-7,3
Maximum		5,4

Izvor: Ministarstvo financija, obrada autora

Prosječna ostvarena stopa rasta BDP-a u promatranom razdoblju je 1,507 sa prosječnim odstupanjem od aritmetičke sredine 3,50%. U polovici razdoblja je ostvarena stopa rasta do 2,40%, dok je u polovici razdoblja ostvarena stopa rasta iznad 2,40%. Ostvarena stopa rasta BDP-a se u promatranom razdoblju kretala u rasponu od -7,30% do 5,40%.

Grafikon 6. Kretanje rashoda za nabavku nefinancijske imovine u razdoblju od 2003. do 2018. godine (000 kn)

Izvor: Ministarstvo financija, obrada autora

Rashodi za nabavu nematerijalne financijske imovine su bilježili oscilacije sa značajnijim padom u kriznim godinama gdje je u 2012. godini zabilježena najniža vrijednost nakon čega je uslijedilo razdoblje porasta. Iz navedenog se može uočiti da su kretanja proračunskih izdataka za nabavku nefinancijske imovine imaju djelomično obilježje kretanja BDP-a.

Tablica 8. Deskriptivna statistika rashoda za nabavu nefinancijske imovine u razdoblju od 2003. do 2018. godine (000 kuna)

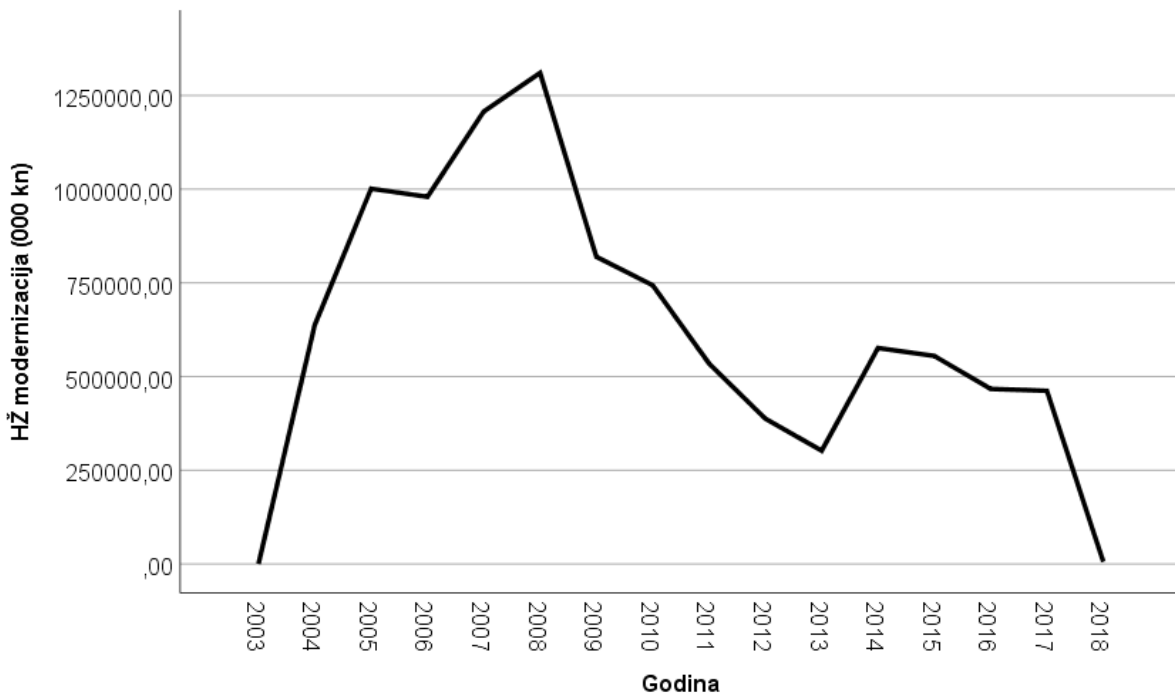
Statistics	
Rashodi za nabavu nefinancijske imovine (4)	
N Valid	16
Missing	0
Mean	2204249,429214374600
Median	1981735,725170000000
Std. Deviation	695997,3997824445000
Minimum	1107981,6119100000
Maximum	3291548,6713899993

Izvor: Ministarstvo financija, obrada autora

Prosječna razina rashoda za nabavu nefinancijske imovine u promatranom razdoblju je 2.204.249.429 kuna sa prosječnim odstupanjem od aritmetičke sredine 695.997.400 kuna. U polovici razdoblja je zabilježena vrijednost 1.981.735.725 kuna ili manje, dok je u polovici razdoblja zabilježena vrijednost 1.981.735.725 kuna ili više.

Vrijednost rashoda za nabavu nefinancijske imovine se kretala u rasponu od 1.107.981.611 kuna do 3.291.548.671 kuna.

Grafikon 7. Kretanje rashoda modernizaciju željeznica u razdoblju od 2003. do 2018. godine (000 kn)

Izvor: Ministarstvo financija, obrada autora

Izdatci za modernizaciju hrvatskih željeznica u prvoj promatranoj godini 2013, te zadnjoj promatranoj godini 2018. nisu bili evidentirani u proračunu Republike Hrvatske. U pretkriznom razdoblju je bilježen značajniji porast izdataka za modernizaciju željeznice gdje je vrijednost zabilježila vrhunac u 2008. godini nakon čega je uslijedila tendencija pada.

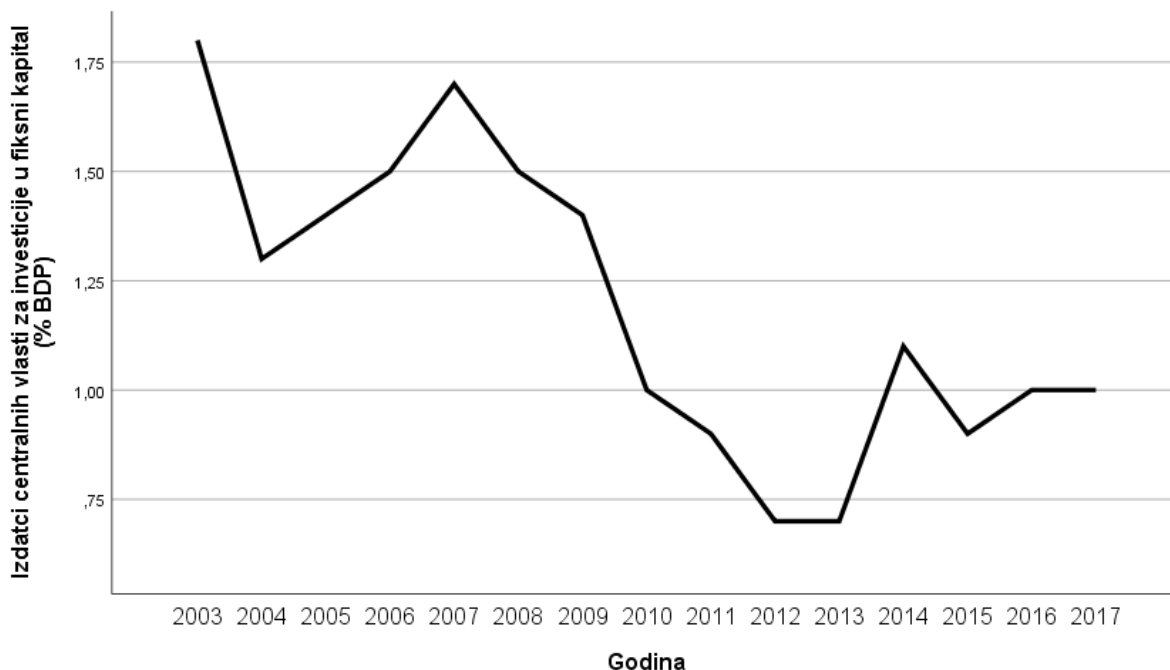
Tablica 9. Deskriptivna statistika rashoda modernizaciju željeznica u razdoblju od 2003. do 2018. godine (000 kuna)

		HŽ modernizacija
N	Valid	16
	Missing	0
Mean		624335,7156962501000
Median		565516,7605000000000
Std. Deviation		376745,88164555500000
Minimum		,00000000000
Maximum		1310224,31072000000

Izvor: Ministarstvo financija, obrada autora

Prosječna visina izdataka za modernizaciju željeznica je 624.335.716 kuna sa prosječnim odstupanjem od aritmetičke sredine 376.475,88 kuna. U polovici promatranih razdoblja visina izdataka je bila do 565.516,76 kuna, dok je u polovici razdoblja bila preko 565.516,76 kuna. Visina izdataka za obnovu željeznica se kretala u rasponu od 0 kuna do 1.310.224.311 kuna.

Grafikon 8. Kretanje rashoda centralnih vlasti za nabavku fiksnog kapitala (investicije) u razdoblju od 2003. do 2017. godine (% BDP-a)

Izvor: Eurostat, obrada autora

Iz tablice se može utvrditi da je u kriznim godinama zabilježen pad udjela rashoda centralnih vlasti za nabavku fiksnog kapitala (investicije) u BDP-u.

Tablica 10. Kretanje rashoda centralnih vlasti za nabavku fiksnog kapitala (investicije) u razdoblju od 2003. do 2017. godine (% BDP-a)

Statistics

Izdatci za investicije u fiksni kapital
(% BDP)

N	Valid	15
	Missing	1
Mean		1,193
Median		1,100
Std. Deviation		,3474
Minimum		,7
Maximum		1,8

Izvor: Eurostat, obrada autora

Prosječna razina investicijskih izdataka je 1,19% BDP-a sa prosječnim odstupanjem od aritmetičke sredine 0,35 postotnih poena. U polovici razdoblja izdatci za investicije su bili 1,10% BDP-a ili manje, dok su u polovici razdoblja bili 1,10% BDP-a ili više. Izdatci za investicije su se kretali u rasponu od 0,7 do 1,8% BDP-a.

Grafikon 9. Kretanje rashoda za zdravstvo u razdoblju od 2003. do 2018. godine (000 kn)

Izvor: Ministarstvo financija, obrada autora

Izdavanja za zdravstvo su imala tendenciju porasta sve do 2015. godine kada je napravljena reforma HZZO-a, nakon čega vrijednost pada na 0 kuna.

Tablica 11. Deskriptivna statistika rashoda za zdravstvo u razdoblju od 2003. do 2018. godine (000 kuna)

		Zdravstvo**
N	Valid	16
	Missing	0
Mean		13605254,98877250000000

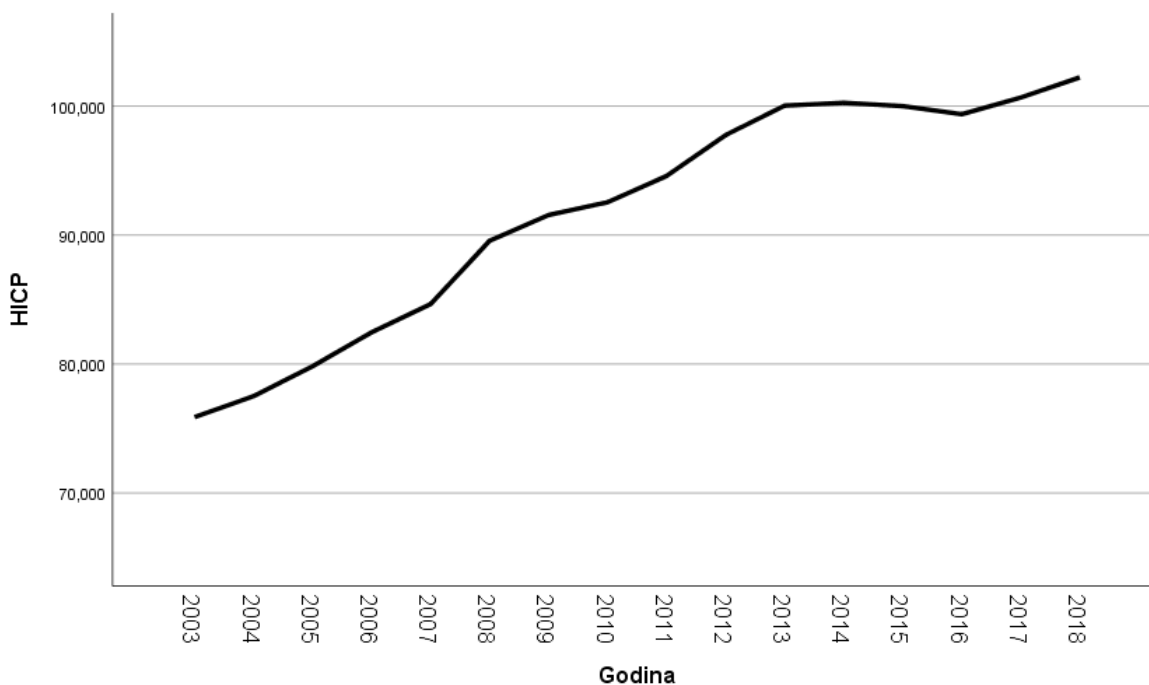
Median	16344361,59594500000000
Std. Deviation	8668456,6341951600000000
Minimum	62974,89386000000000
Maximum	22019087,836449996000

Izvor: Ministarstvo financija, obrada autora

Prosječna razina izdvajanja za zdravstvo u promatranom razdoblju je 13.605.254.989 kuna sa prosječnim odstupanjem od aritmetičke sredine 8.668.456.634 kuna. U polovici razdoblja su izdvajanja bila 16.344.361.596 kuna ili manje, dok su u polovici razdoblja izdvajanja bila 16.344.361.596 kuna ili više. Izdatci za zdravstvo su se u promatranom razdoblju kretali u rasponu od 62.974.894 do 22.019.087,84 kune.

Kao kontrolne varijable utjecaja kretanja investicijskih rashoda, te rashoda za zdravstvo na BDP se koriste varijable inflacija (pokazatelj HICP), te udio proračunskih rashoda u BDP-u.

Grafikon 10. Kretanje HICP pokazatelja inflacije u razdoblju od 2003. do 2018. godine

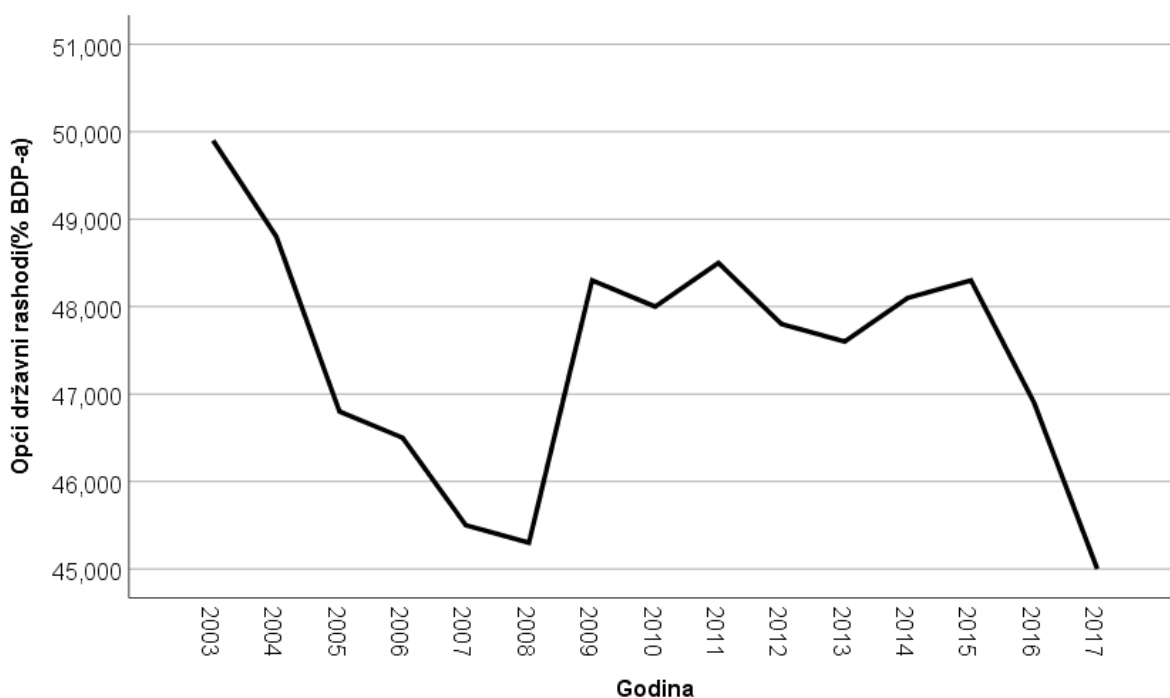

Izvor: Eurostat, obrada autora

Iz grafičkog prikaza se može utvrditi postojanje blage inflacije do 2013. godine kada je uslijedilo usporavanje rasta cijena, te deflacija u 2016. godini.

Grafikon 11. Kretanje rashoda opće države u razdoblju od 2003. do 2018. godine (% BDP-a)

Izvor: Eurostat, obrada autora

Iz grafičkog prikaza se može utvrditi da je u godinama gospodarskog rasta do 2008. godine utvrđen pad udjela opće države u BDP-u, nakon čega je uslijedilo razdoblje porasta u 2009. godini nakon čega su uslijedile godine oscilacija, te na kraju pad u 2017. godini.

4.2. TESTIRANJE HIPOTEZA

Nakon prezentiranja kretanja odabranih proračunskih stavki rashoda i BDP-a pristupa se testiranju hipoteza.

H1 : Povećanje javnih rashoda za investicije pozitivno utječe na gospodarski rast u RH, c.p.

Hipotezom se pretpostavlja da će povećanje javnih rashoda za investicije pozitivno utjecati na gospodarski rast u RH, uz c.p., gdje se kao kontrolne varijable gospodarskom rastu pridodaje i pokazatelj inflacije (HICP), te ukupni rashodi državnog proračuna (% BDP-a).

Tablica 12. Reprezentativnost modela H1

Model Summary ^b				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,738 ^a	,545	,409	2,66
a. Predictors: (Constant), Stopa rasta rashoda, HICP, Opći državni rashodi po funkcijama (% BDP-a)				
b. Dependent Variable: BDP (%)				

Izvor: Izrada autora prema rezultatima analize

Na temelju vrijednosti koeficijenta determinacije 0,545 se može utvrditi da 54,5% sume kvadrata odstupanja stope rasta od aritmetičke sredine je protumačeno modelom.

Tablica 13. Regresija H1

Coefficients ^a								
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	66,618	28,736		2,318	,043		
	HICP	-,180	,091	-,427	-1,980	,076	,976	1,024
	Opći državni rashodi (% BDP-a)	-1,038	,599	-,378	-1,732	,114	,954	1,049
	Rashodi za investicije (stopa rasta)	,045	,024	,419	1,910	,085	,947	1,056

a. Dependent Variable: BDP (%)

Izvor: Izrada autora prema rezultatima analize

Procijenjeni model glasi:

$$\mathbf{BDP}_t = 66,62 - 0,18 \cdot \mathbf{HICP}_t - 1,04 \cdot \text{rashodi opće države}_t + \mathbf{0,045} \cdot \text{rashodi za investicije}_t$$

Vrijednost parametra 0,045 uz varijablu stope rasta rashoda za investicije upućuje na zaključak da porast rashoda za investicije za jedan postotni poen dovodi do porasta stope rasta BDP-a u prosjeku za 0,045 postotnih poena uz ostale nepromijenjene vrijednosti. Parametar je statistički značajan pri graničnoj razini signifikantnosti od 10% (empirijska p vrijednost = 8,50%).

Za kontrolnu varijablu HICP je utvrđen statistički značajan negativan utjecaj na kretanje stope rasta BDP-a, dok utjecaj udjela državnih rashoda u BDP-u nije utvrđen (empirijska p vrijednost = 11,4%).

VIF vrijednosti su manje od 5, iz čega se može utvrditi da problem multikolinearnosti nije prisutan u modelu.

Statistička značajnost modela kao cjeline se testira ANOVA testom.

Tablica 14. ANOVA test značajnosti modela H1

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	84,909	3	28,303	3,993	,042 ^b
	Residual	70,880	10	7,088		
	Total	155,789	13			
a. Dependent Variable: BDP (%)						
b. Predictors: (Constant), Stopa rasta rashoda, HICP, Opći državni rashodi po funkcijama (% BDP-a)						

Izvor: Izrada autora prema rezultatima analize

Na temelju empirijske F vrijednosti 3,99 se može donijeti zaključak da je model kao cjelina statistički značajan (emp. $p=0,042$).

Problem heteroskedastičnosti se testira Spearmanovom korelacijom između rezidualnih odstupanja i kretanja vrijednosti nezavisnih varijabli.

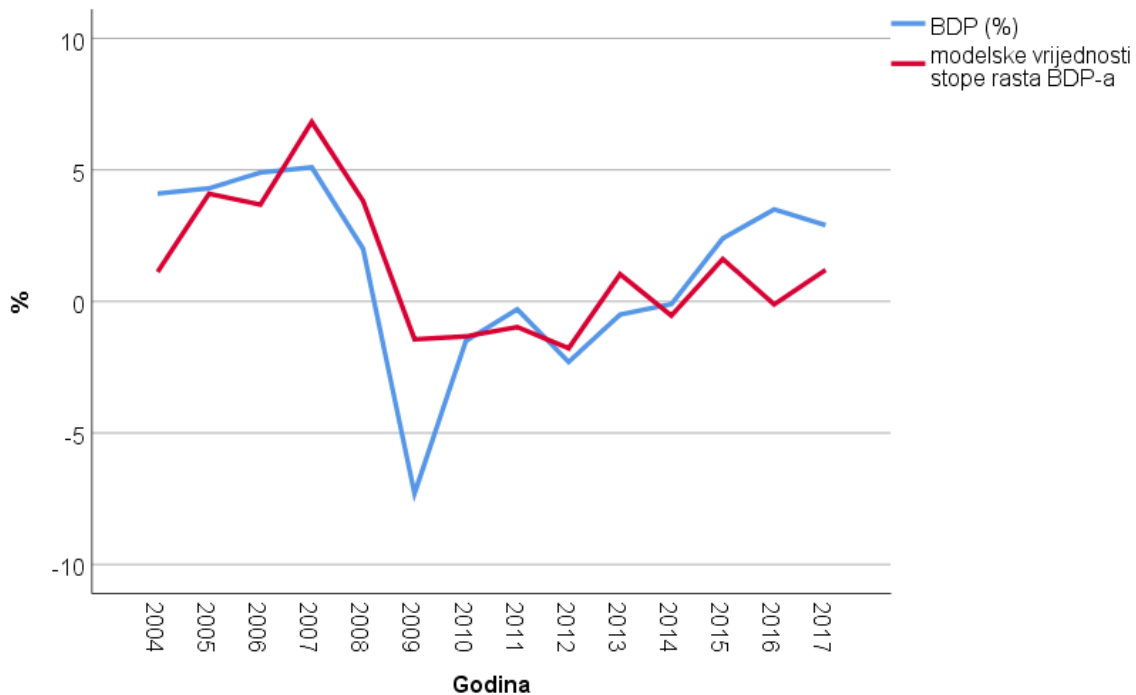
Tablica 15. Spearmanova korelacija H1

Correlations			
			Rezidual
Spearman's rho	HICP	Correlation Coefficient	,130
		Sig. (1-tailed)	,329
		N	14
	Opći državni rashodi po funkcijama (% BDP-a)	Correlation Coefficient	,123
		Sig. (1-tailed)	,337
		N	14
	Stopa rasta rashoda	Correlation Coefficient	-,042
		Sig. (1-tailed)	,444
		N	14

Izvor: Izrada autora prema rezultatima analize

Iz tablice se može utvrditi da niti jedan koeficijent korelacije nije statistički značajan iz čega se može utvrditi da problem heteroskedastičnosti nije prisutan u modelu.

Grafikon 12. Ostvarene i procijenjene vrijednosti stope rasta

Izvor: Izrada autora na temelju dobivenih rezultata multiple regresijom

Iz grafičkog prikaza se može utvrditi da model pobliže projicira ostvarene vrijednosti stope rasta BDP-a.

Nakon provedenog testiranja je utvrđen utjecaj kretanja investicijskih rashoda na kretanje BDP-a, slijedom čega se može donijeti zaključak da se *hipoteza H1* kojom se pretpostavlja da povećanje javnih rashoda za investicije pozitivno utječe na gospodarski rast u RH, c.p., *prihvaća kao istinita*.

H2 : Povećanje javnih rashoda za zdravstvo negativno utječe na gospodarski rast u RH, c.p.

Hipotezom se pretpostavlja da će povećanje javnih rashoda za zdravstvo negativno utjecati na gospodarski rast u RH (c.p.), odnosno da će se porast javnih rashoda negativno utjecati na BDP, odnosno da će dovesti do pada BDP-a gdje se kao kontrolne varijable gospodarskom rastu pridodaje i pokazatelj inflacije (HICP), te ukupni rashodi državnog proračuna (% BDP-a).

Tablica 16. Reprezentativnost modela H2

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,789 ^a	,623	,520	2,42812527662 6868
a. Predictors: (Constant), Zdravstvo (mil kn), HICP, Opći državni rashodi po funkcijama (% BDP-a)				

Izvor: Izrada autora prema rezultatima analize

Na temelju vrijednosti koeficijenta determinacije 0,623 se može utvrditi da 62,3% sume kvadrata odstupanja stope rasta od aritmetičke sredine je protumačeno modelom.

Tablica 17. Regresija H2

Coefficients ^a									
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics		
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF	
1	(Constant)	57,888	24,509		2,362	,038			
	HICP	-,238	,074	-,608	-3,214	,008	,958	1,044	
	Opći državni rashodi po funkcijama (% BDP-a)	-,662	,478	-,264	-1,385	,194	,945	1,059	
	Zdravstvo (mil kn)	-,227	,081	-,529	-2,790	,018	,954	1,049	
a. Dependent Variable: BDP (%)									

Izvor: Izrada autora prema rezultatima analize

Procijenjeni model glasi:

$$\text{BDP}_t = 55,89 - 0,24 \cdot \text{HICP}_t - 0,66 \cdot \text{rashodi opće države}_t - \mathbf{0,23 \cdot \text{rashodi za zdravstvo}_t}$$

Vrijednost parametra -0,227 uz varijablu izdvajanja za zdravstvo upućuje na zaključak da svaki porast izdataka za zdravstvo za jedan milijun kuna dovodi do smanjenja stope rasta BDP-a u prosjeku za 0,227 postotnih poena. Parametar je statistički značajan (empirijska p vrijednost = 1,80%).

Za kontrolnu varijablu HICP je utvrđen statistički značajan negativan utjecaj na kretanje stope rasta BDP-a, dok utjecaj udjela državnih rashoda u BDP-u nije utvrđen (empirijska p vrijednost = 19,4%).

VIF vrijednosti su manje od 5, iz čega se može utvrditi da problem multikolinearnosti nije prisutan u modelu.

Statistička značajnost modela kao cjeline se testira ANOVA testom.

Tablica 18. ANOVA test značajnosti modela H2

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	107,176	3	35,725	6,059	,011 ^b
	Residual	64,854	11	5,896		
	Total	172,029	14			
a. Dependent Variable: BDP (%)						
b. Predictors: (Constant), Zdravstvo (mil kn), HICP, Opći državni rashodi po funkcijama (% BDP-a)						

Izvor: Izrada autora prema rezultatima analize

Na temelju empirijske F vrijednosti 6,059 se može donijeti zaključak da je model kao cjelina statistički značajan (emp. p=0,011).

Problem heteroskedastičnosti se testira Spearmanovom korelacijom između rezidualnih odstupanja i kretanja vrijednosti nezavisnih varijabli.

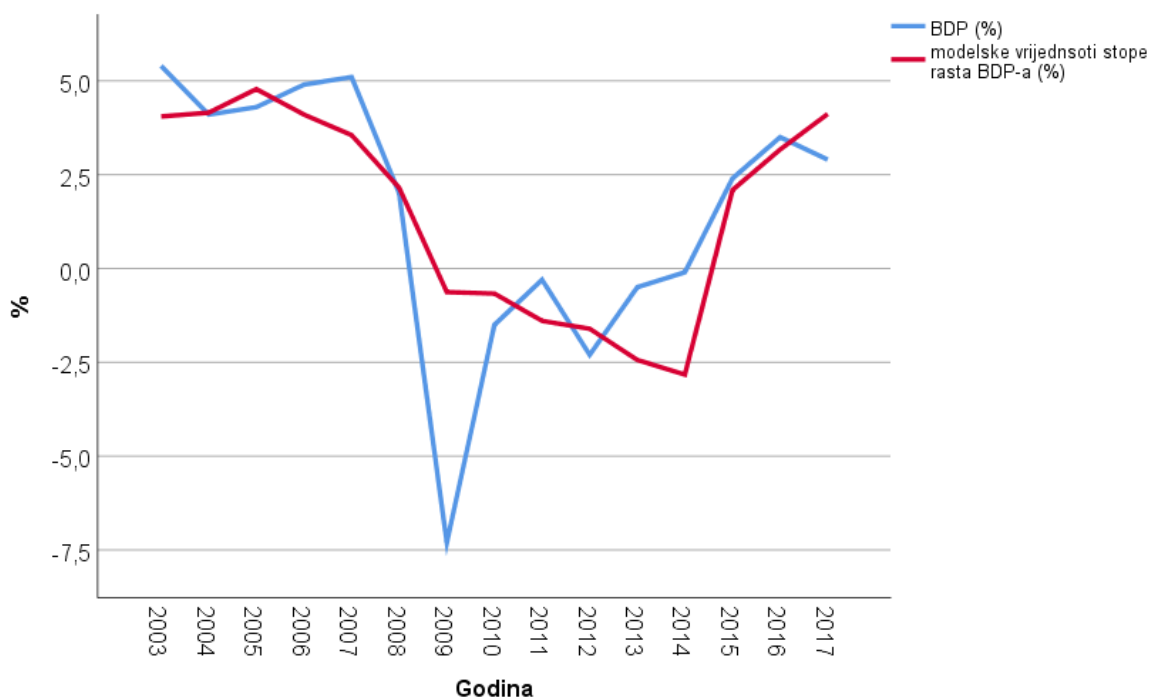
Tablica 19. Spearmanova korelacija H2

Correlations			
			Unstandardized Residual
Spearman's rho	HICP	Correlation Coefficient	,032
		Sig. (1-tailed)	,455
		N	15
	Opći državni rashodi po funkcijama (% BDP-a)	Correlation Coefficient	,155
		Sig. (1-tailed)	,290
		N	15
	Zdravstvo (mil kn)	Correlation Coefficient	,182
		Sig. (1-tailed)	,258
		N	15

Izvor: Izrada autora prema rezultatima analize

Iz tablice se može utvrditi da niti jedan koeficijent korelacije nije statistički značajan iz čega se može utvrditi da problem heteroskedastičnosti nije prisutan u modelu.

Grafikon 13. Ostvarene i procijenjene vrijednosti stope rasta

Izvor: Izrada autora na temelju dobivenih rezultata multiple regresijom

Iz grafičkog prikaza se može utvrditi da model pobliže projicira ostvarene vrijednosti stope rasta BDP-a.

Nakon provedenog testiranja je utvrđen negativan i statistički značajan utjecaj izdataka za zdravstvo na kretanje BDP-a, slijedom čega se može donijeti zaključak da se *hipoteza H2* kojom se pretpostavlja da povećanje javnih rashoda za zdravstvo negativno utječe na gospodarski rast u RH (c.p.), *prihvata kao istinita*.

5. ZAKLJUČAK

Proračun je jedan od dominantnih instrumenata financiranja javnih rashoda. Uočene su određene razlike u definiranju tog pojma, no prisutne su radi različitog pristupa pri izučavanju tog instrumenta, odnosno da li je primaran financijski, ekonomski, pravni, politički ili socijalni aspekt budžeta i njegovih funkcija. Potrebno je istaknuti bitnu razliku između konsolidiranog proračuna središnje države i konsolidiranog proračuna opće države. U Republici Hrvatskoj postoje tri razine proračuna, to su državni proračun, proračuni izvanproračunskih fondova te i proračuni jedinica lokalne samouprave i uprave (proračun lokalnih jedinica). Sva tri navedena proračuna čine cjelinu odnosno proračun opće države. Proračun opće države ne prolazi cijelu administrativnu proceduru kao državni proračun, ali je važan kao ukupni pokazatelj koliko je država prikupila prihoda i, što je najbitnije, kako ih je potrošila.

Vezano za proračun važno je da se ispunjavaju potrebe na način da se usklade s novčanim mogućnostima. U skladu s tim, racionalno ponašanje zahtijeva da se načini plan prihoda i rashoda, i to za određeno vremensko razdoblje. Veličina tog proračuna ovisi o razini prihoda koji se mogu prikupiti ili zaraditi tijekom godine, a koji se troše za određene namjene, u skladu s prioritetima. Često su, naravno, rashodi veći od prihoda. Tada se planira zaduživanje ili smanjenje troškova. Kad su, pak, što je najbolje, prihodi veći od rashoda, višak novca se može investirati, posuditi ili štedjeti za budućnost.

Račun rashoda državnog proračuna sastoji se od rashoda za zaposlene, materijalnih i financijskih rashoda, rashoda za subvencije, pomoći, državne potpore i naknade, donacije i ostale rashode te za nabavu nefinancijske imovine. Prilikom analize realnosti planiranja proračunskih rashoda za narednu godinu važno je uočiti trendove smanjivanja ili povećavanja pojedinih stavaka, što je moguće, ili barem lakše, ako se isti rashodi vode svake godine pod istom pozicijom. Važno je da se pozicije (stavke) na koje je podijeljena rashodna strana proračuna ne mijenjaju radikalno svake godine, kao što se u posljednje vrijeme događalo: jedne je godine stavka tu, druge je godine nema, pa je teško ustanoviti je li rashod o kojemu je riječ bio jednokratni ili je sad skriven pod nekom drugom stavkom.

Prema prvoj postavljenoj hipotezi koja glasi:

H1 : Povećanje javnih rashoda za investicije pozitivno utječe na gospodarski rast u RH, c.p.

Hipotezom se pretpostavlja da će povećanje javnih rashoda za investicije pozitivno utjecati na gospodarski rast u RH (c.p.), gdje se kao kontrolne varijable gospodarskom rastu pridodaje i pokazatelj inflacije (HICP), te ukupni rashodi državnog proračuna (% BDP-a). Na temelju vrijednosti koeficijenta determinacije 0,545 se može utvrditi da 54,5% sume kvadrata odstupanja stope rasta od aritmetičke sredine je protumačeno modelom. Niti jedan koeficijent korelacije nije statistički značajan iz čega se može utvrditi da problem heteroskedastičnosti nije prisutan u modelu. Nakon provedenog testiranja je utvrđen utjecaj kretanja investicijskih rashoda na kretanje BDP-a, slijedom čega se može donijeti zaključak da se hipoteza H1 kojom se pretpostavlja da povećanje javnih rashoda za investicije pozitivno utječe na gospodarski rast u RH (c.p.), prihvaća kao istinita.

Prema drugoj postavljenoj hipotezi koja glasi:

H2: Povećanje javnih rashoda za zdravstvo negativno utječe na gospodarski rast u RH, c.p.

Hipotezom se pretpostavlja da će povećanje javnih rashoda za zdravstvo negativno utjecati na gospodarski rast u RH (c.p.), odnosno da će se porast javnih rashoda negativno utjecati na BDP, odnosno da će dovesti od pada BDP-a gdje se kao kontrolne varijable gospodarskom rastu pridodaje i pokazatelj inflacije (HICP), te ukupni rashodi državnog proračuna (% BDP-a). Na temelju vrijednosti koeficijenta determinacije 0,623 se može utvrditi da 62,3% sume kvadrata odstupanja stope rasta od aritmetičke sredine je protumačeno modelom. Niti jedan koeficijent korelacije nije statistički značajan iz čega se može utvrditi da problem heteroskedastičnosti nije prisutan u modelu. Model pobliže projicira ostvarene vrijednosti stope rasta BDP-a. Nakon provedenog testiranja je utvrđen negativan i statistički značajan utjecaj izdataka za zdravstvo na kretanje BDP-a, slijedom čega se može donijeti zaključak da se hipoteza H2 kojom se pretpostavlja da povećanje javnih rashoda za zdravstvo negativno utječe na gospodarski rast u RH (c.p.), prihvaća kao istinita.

LITERATURA

Knjige:

1. Alijagić, M. (2015). *Financiranje javne uprave*. Gospić: Veleučilište Nikola Tesla.
2. Brnčić, A. et al. 2005. *Mali leksikon europskih integracija*. Zagreb: Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija
3. Jurković, P. (1984). *Poslovne financije*, TEB, Zagreb.
4. Pivac S. (2010), *Statističke metode, e-nastavni materijali*, Ekonomski fakultet u Splitu, Split
5. Rozga, A. (2017): *Statistika za ekonomiste*, EFST
6. Šimović, H. (2017). *The Search for Optimal and Efficient Public Finances in Croatia: from Reforms to Debts*. In 25. tradicionalno savjetovanje Hrvatskog društva ekonomista:
7. Šimurina, N., (2012). *Javne financije u Hrvatskoj*, Ekonomski fakultet Zagreb, Zagreb.

Članci:

8. Ćosić, K., Fabac, R. (2001). *Gospodarski rast, tehnološki razvitak i suvremeno obrazovanje*. *Ekonomski pregled*, 52(5-6), 516-544.
9. Dalić, M. (1999). *Utjecaj razine i strukture javnih rashoda na rast*. *Privredna kretanja i ekonomska politika*, 9(73), 122-159.
10. Kovač, N. (2013). *Healthcare financing in Croatia*. *Ekonomski vjesnik: Review of Contemporary Entrepreneurship, Business, and Economic Issues*, 26(2), 551-562.
11. Škare, M., Škrčić, D. (2002). *Može li aktualna fiskalna politika potaknuti gospodarski rast u Hrvatskoj?* *Ekonomski pregled*, 53(1-2), 122-143.
12. Zelenika, R. (2000). *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog rada*. Rijeka: Ekonomski fakultet u Rijeci.

Internet izvori:

13. Jakir-Bajo, I. 2009., Novosti u proračunskom planiranju, (pristupljeno 10.09.2019)., http://www.utirus.netfirms.com/novost_prprac_03_09.htm
14. Ministarstvo financija <http://www.mfin.hr>, (pristupljeno 10.09.2019)
15. eurostat.eu (01.09.2019)
16. Proračunski vodič za građane, (2003). <http://www.ijf.hr/proracunski/I-proracun.pdf>, (pristupljeno 16.08.2019)
17. Proračun, <https://www.proracun.hr/Home/VodicProracun> (pristupljeno 10.09.2019)

POPIS SLIKA

Slika 1. Struktura državnog proračuna	11
Slika 2. Klasifikacija proračunskih rashoda	21
Slika 3. Vrste rashoda državnog proračuna po ekonomskoj klasifikaciji	23

POPIS TABLICA

Tablica 1. Kretanje ukupnih prihoda i prihoda od poreza na robu i usluge za razdoblje 2008-2017.....	17
Tablica 2. Kretanje prihoda državnog proračuna u razdoblju 2018. – 2022.....	18
Tablica 3. Kretanje temeljnih stavki proračunskih rashoda u razdoblju od 2003. do 2018. godine.....	29
Tablica 4. Kretanje sastavnica rashoda poslovanja u razdoblju od 2003. do 2018. godine.....	31
Tablica 5. Kretanje sastavnice rashoda naknade građanima i kućanstvima u razdoblju od 2003. do 2018. godine.....	33
Tablica 6. Kretanje sastavnice izdataka za zdravstvo kao rashoda poslovanja u razdoblju od 2003. do 2018. godine.....	35
Tablica 7. Deskriptivna statistika.....	37
Tablica 8. Deskriptivna statistika rashoda za nabavu nefinancijske imovine u razdoblju od 2003. do 2018. godine (000 kuna).....	39
Tablica 9. Deskriptivna statistika rashoda modernizaciju željeznica u razdoblju od 2003. do 2018. godine (000 kuna).....	41
Tablica 10. Kretanje rashoda centralnih vlasti za nabavku fiksnog kapitala (investicije) u razdoblju od 2003. do 2017. godine (% BDP-a).....	42
Tablica 11. Deskriptivna statistika rashoda za zdravstvo u razdoblju od 2003. do 2018. godine (000 kuna).....	43
Tablica 12. Reprerentativnost modela H1.....	46
Tablica 13. Regresija H1.....	47
Tablica 14. ANOVA test značajnosti modela H1.....	48
Tablica 15. Spearmanova korelacija H1.....	48
Tablica 16. Reprerentativnost modela H2.....	50
Tablica 17. Regresija H2.....	50
Tablica 18. ANOVA test značajnosti modela H2.....	51
Tablica 19. Spearmanova korelacija H2.....	52

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Kretanje temeljnih stavki proračunskih rashoda u razdoblju od 2013. do 2018. godine	30
Grafikon 2. Kretanje temeljnih stavki proračunskih rashoda u razdoblju od 2013. do 2018. godine	32
Grafikon 3. Kretanje temeljnih stavki proračunskih rashoda u razdoblju od 2013. do 2018. godine	34
Grafikon 4. Kretanje sastavnice izdataka za zdravstvo kao rashoda poslovanja u razdoblju od 2013. do 2018. godine	36
Grafikon 5. Kretanje stope rasta BDP-a u razdoblju od 2013. do 2018. godine	37
Grafikon 6. Kretanje rashoda za nabavku nefinancijske imovine u razdoblju od 2003. do 2018. godine (000 kn)	38
Grafikon 7. Kretanje rashoda modernizaciju željeznica u razdoblju od 2003. do 2018. godine (000 kn)	40
Grafikon 8. Kretanje rashoda centralnih vlasti za nabavku fiksnog kapitala (investicije) u razdoblju od 2003. do 2017. godine (% BDP-a)	42
Grafikon 9. Kretanje rashoda za zdravstvo u razdoblju od 2003. do 2018. godine (000 kn)	43
Grafikon 10. Kretanje HICP pokazatelja inflacije u razdoblju od 2003. do 2018. godine	44
Grafikon 11. Kretanje rashoda opće države u razdoblju od 2003. do 2018. godine (% BDP-a) ..	45
Grafikon 12. Ostvarene i procijenjene vrijednosti stope rasta	49
Grafikon 13. Ostvarene i procijenjene vrijednosti stope rasta	52

SAŽETAK

Problem istraživanja ovog rada je analiza generalnog trenda kretanja javnih rashoda Republike Hrvatske od 2008. do 2018. godine s posebnim osvrtom na izdatke u području investicija i zdravstva, želeći pritom utvrditi korelacije između količine utroška i krajnjeg učinka spomenutih izdataka na gospodarstvo. Javni rashodi su kategorija državnog proračuna koja cilja zadovoljenju javnih potreba. Stoga, pod opseg pojma javnih rashoda ubrajamo sve izdatke koji se koriste za financiranje javnih potreba, a prikupljeni su iz prihoda i primitaka državnog proračuna. Temeljna obilježja pojma javnih rashoda najbolje opisuje Predmet ovog istraživanja bit će obrađen teorijskim pristupom i obradom osnovnih ekonomskih pojmova koje ovo istraživanje obuhvaća u smislu definiranja, općih obilježja te znanstvenih podjela uz prikaz javnih prihoda i rashoda kroz povijest. Cilj ovog istraživanja je sistematična analiza izdataka za investicije i zdravstvo iz domene javnih rashoda u dužem vremenskom periodu sa svrhom da se isti putem ispitivanja postavljenih hipoteza dovedu u formirane relacije sa gospodarskim rastom u navedenom razdoblju iz čega bi se moglo utvrditi postoje li zakonitosti po kojima određene stavke u javnim rashodima utječu na gospodarski rast. Namjera je utvrditi utječu li trendovi gospodarskog rasta na izdatke za zdravstvo i investicije u Republici Hrvatskoj ili obrnuto te postoje li konstantne zakonitosti u tom odnosu.

Ključne riječi: javni rashodi, državni proračun, gospodarski rast.

SUMMARY

The problem with the research of this paper is the analysis of the general trend of public expenditures of the Republic of Croatia from 2008 to 2018, with special emphasis on expenditures in the field of investments and health care, wishing to establish correlations between the amount of expenditure and the final effect of the said expenditures on the economy. Public expenditures are a category of the state budget aimed at meeting public needs. Therefore, under the scope of the concept of public expenditures we include all expenditures used for financing public needs, which are collected from the revenues and receipts of the state budget. The basic features of the concept of public expenditure best describes The subject of this research will be addressed by the theoretical approach and the processing of basic economic concepts covered by this research in terms of defining, general characteristics and scientific divisions with a view of public revenues and expenditures throughout history. The aim of this research is a systematic analysis of expenditures for investments and health care in the field of public expenditures over a long period of time, with the purpose of bringing the hypotheses into the established relations with economic growth in the stated period from which it would be possible to determine whether there are regularities under which certain items in public expenditure affect economic growth. The intention is to determine whether trends in economic growth affect health care expenditure and investments in the Republic of Croatia or vice versa, and whether there are constant regularities in this relationship.

Keywords: public expenditures, state budget, economic growth.